

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра світової економіки

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

Стратегічне партнерство між Україною та Європейським Союзом в торговельно-економічній сфері

(на матеріалах Асоціації «Український національний комітет Міжнародної
Торгової Палати (ICC Ukraine)» м. Київ)

Студентки II курсу, 1м групи,
факультету міжнародної торгівлі і
права, спеціальності 051
«Економіка» спеціалізації
«Міжнародна економіка»

Кубрак

Аліни Геннадіївни

Науковий керівник
кандидат юридичних наук, професор
кафедри світової економіки

Осика

Сергій Григорович

Гарант освітньої програми
кандидат економічних наук,
професор кафедри світової
економіки

Кудирко

Людмила Петрівна

Київ 2020

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА МІЖ КРАЇНАМИ.....	6
1.1 Стратегічне партнерство між країнами як інструмент реалізації національних інтересів.....	6
1.2 Основні напрями формування відносин стратегічного партнерства України з країнами ЄС.....	13
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА СТРАТЕГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА УКРАЇНИ ТА ЄС В ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІЙ СФЕРІ.....	22
2.1. Загальна характеристика економічного розвитку України за останні 5 років.	22
2.2. Стан торговельно-економічних відносин України з ЄС.....	32
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА УКРАЇНСЬКО-ЄВРОПЕЙСЬКИХ ТОРГОВЕЛЬНИХ ВІДНОСИН.....	39
3.1. Варіативність напрямків розвитку та рекомендації щодо покращення відносин торгівлі «Україна-Європа».....	39
3.2. Напрями вдосконалення торговельно-економічних відносин між Україною та ЄС.....	44
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	57
ДОДАТКИ.....	63

ВСТУП

Актуальність теми. Розвиток сучасних міжнародних відносин зіштовхує країни з новими викликами у сфері співробітництва. Саме багатосторонні та двосторонні договори віддзеркалюють прагнення країн до поглиблення взаємовідносин. У процесі побудови таких відносин поширеним став початок стратегічного партнерства між країнами. Під стратегічним партнерством розуміється взаємодія та співробітництво між країнами, що має довгостроковий характер і спрямоване на досягнення національних інтересів кожного з країн-партнерів.

Актуальність обраної теми дослідження полягає у потребі вивчення змісту стратегічного партнерства між країнами, тому є необхідність аналізу форм та методів міждержавного стратегічного партнерства з урахуванням пріоритетності національних інтересів держави. Є потреба дослідити відносини «Україна-Європа», проаналізувати результати їх співробітництва у торговельно-економічній сфері і дати оцінку ефективності дво- та багатостороннього партнерства між країнами.

Окремі аспекти питання налагодження та розвитку стратегічного партнерства між країнами стали предметом досліджень багатьох науковців: О. Білоруса, І. Бінько, А. Гальчинського, В. Гейця, Б. Губського, Д. Лук'яненка, А. Мазаракі, В. Мунтіяна, Ю. Макогон, В. Новицького, Ю. Пахомова, І. Філіпова та ін. Проте неоднозначність визначення поняття «стратегічне партнерство» та його складових в економічній літературі також обумовлює актуальність даного дослідження. Вивчення праць вказаних науковців дозволяє ґрунтовно підійти до розкриття сутності дослідження, а також виявити питання, що залишаються невирішеними.

Метою дослідження є обґрунтування важливості стратегічного партнерства між Україною та ЄС у торговельно-економічній сфері, вивчення питання регулювання захисту національних інтересів на міжнародній арені, аналіз результатів вдосконалення торговельно-економічних відносин між Україною та ЄС.

На виконання зазначеної мети були поставлені такі *завдання*:

- розкрити сутність стратегічного партнерства, як головного інструменту захисту національних інтересів;
- дослідити напрями формування відносин стратегічного партнерства України з країнами ЄС;
- висвітлити зміни економічного розвитку України за останні 5 років;
- охарактеризувати стан торговельно-економічних відносин «Україна-ЄС»;
- виробити шляхи вдосконалення відносин у зазначеній сфері;
- проаналізувати результати співробітництва між Україною та країнами Європейського союзу, визначити ефективність стратегій.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини у сфері торговельно-економічної діяльності України та Європейського союзу, що врегульовується національним та міжнародним законодавством.

Предметом дослідження є особливості налагодження стратегічного партнерства у відносинах між Україною та ЄС.

Практичне значення випускної кваліфікаційної роботи полягає в тому, що одержані результати несуть дискусійний характер і для подальших наукових праць вони можуть бути корисні: - для подальшого аналізу та оцінки ефективності стратегічної діяльності; - для подальших наукових досліджень міжнародних відносин «Україна-ЄС» та шляхів їх вдосконалення; - для подальшого вивчення особливостей стратегічного партнерства у торговельно-економічній діяльності країн, його ролі у реалізації національних інтересів.

Методи дослідження. Одним з перших методів є спостереження за торговельно-економічною діяльністю України та ЄС, їх політикою та стратегічним партнерством. Застосовувався цей метод в I розділі в підрозділі 1.1. при визначенні змісту, завдань, цілей, принципів стратегічного партнерства між країнами. Під час написання усієї роботи застосовувалися й інші методи: діалектичний - для дослідження теоретичних і нормативних положень щодо торговельно-економічної діяльності (розділи 1-2); системно-структурний - при побудові структури

дослідження; системного аналізу - для опису принципів діяльності стратегічного партнерства та особливостей розвитку відносин «Україна-ЄС»; історико-правовий - для дослідження розвитку відносин між Україною та іншими країнами у різні часи; структурно-функціональний - для дослідження особливостей співпраці України з іншими країнами та міжнародними організаціями; статистичний - для аналізу та узагальнення емпіричної інформації, що стосується теми ВКР (розділи 1-3).

Науково-практична новизна отриманих результатів полягає у розробці переліку основних інструментів підвищення ефективності стратегічного партнерства між країнами та наданих у роботі основних напрямів подальшого тісного співробітництва між Україною та ЄС. У майбутньому є необхідність аналізу форм та методів міждержавного стратегічного партнерства з урахуванням національних інтересів держави.

Апробація результатів дослідження. Кубрак А.Г. Стратегічне партнерство між країнами як інструмент реалізації національних. Світова економіка / World Economy: зб. наук. ст. студ. ден. та заоч. форм навч./ відп. ред. Г.В. Дугинець - Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2020. - Ч. 1. С. 41-42.

Обсяг та структура дослідження. Робота складається зі вступу, трьох основних розділів, 6 підрозділів, висновків, пропозицій, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить 68 сторінок, з них основного тексту - 58 сторінок. Список використаних джерел нараховує 75 найменувань.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА МІЖ КРАЇНАМИ

1.1 Стратегічне партнерство між країнами як інструмент реалізації національних інтересів

Сучасним міжнародним відносинам притаманний стрімкий динамізм та тенденція до ускладнення системи міжнародних зв'язків, які набувають багатовимірного характеру по всіх напрямках - від економіки і фінансів до сфери безпеки [1]. Взаємна залежність міжнародних суб'єктів постійно зростає, що вимагає пошуку нових форм для їх координованої та узгодженої взаємодії.

Після здобуття незалежності перед Україною постало завдання сформувати свою зовнішню політику та встановити міцні партнерські відносини із іншими державами. Звичайно ж, кожна країна, вибудовуючи свої зовнішньополітичні пріоритети, використовує різні інструменти для досягнення своїх цілей та тим самим захищає свої внутрішні національні інтереси на міжнародному рівні. Україна обрала стратегічне партнерство одним з найважливіших зовнішньополітичних інструментів становлення та розвитку своєї зовнішньої політики. Використовуючи інструмент стратегічного партнерства, Україна навчилася предметно порівнювати свій економічний та геополітичний потенціал, національні інтереси, зовнішньополітичні цілі з відповідними чинниками своїх партнерів, і на початку 21 століття більш-менш чітко визначати, де вони співпадають, а де кардинально розходяться. Можна впевнено прогнозувати, що в умовах триваючих процесів побудови нової системи міжнародних відносин ані Україна, ані інші країни не відмовляться від використання у своїй зовнішній політиці інструментарного стратегічного партнерства.

Отже, стратегічне партнерство - це особливий інструмент зовнішньої політики держави, використовуючи який вона узгоджує свої дії на міжнародній арені з іншими країнами [2]. Стратегічне партнерство - тип міждержавних відносин, побудований як

послідовна система взаємодії держав в напрямі реалізації спільних стратегічних завдань, інтересів та цілей. Взаємодія у використанні цього інструмента та збіг стратегічних національних інтересів двох чи більше держав у декількох сферах призводять до виникнення між ними особливого виду міждержавного співробітництва, яке також може бути охарактеризоване як стратегічне партнерство. Наведене визначення містить у собі певний дуалізм - стратегічне партнерство виступає як зовнішньополітичний інструмент та водночас як особливий вид міждержавних відносин. Наприклад, стратегічне партнерство з ЄС Україна розглядає як важливий крок на шляху реалізації власних євроінтеграційних цілей. А міцність стратегічного партнерства «визначається взаємною готовністю сторін враховувати інтереси одна одної». Стратегічні відносини України з ЄС вибудовуються за політичними, економічними, юридичними напрямками, передбачають максимальну інтенсифікацію торгівельних, соціальних, культурних зв'язків, поглиблення співробітництва у сфері безпеки, охоплюючи фактично усі можливі напрямки співробітництва. При цьому вони забезпечені ефективною системою механізмів їх реалізації, яка нині трансформується відповідно до нового формату стратегічного партнерства.

Важливо зазначити, зміст стратегічного партнерства між країнами (далі - СП) (табл. 1.1):

Табл. 1.1

Зміст стратегічного партнерства між країнами

Засади СП	спільність стратегічних цілей; стратегічний консенсус, легітимація стратегічного партнерства; сформований і розвинений соціальний механізм; міждержавний характер відносин; переважаюча двосторонність; рівноправність, неієрархічність відносин; неантагоністичність відносин; ресурсна компліментарність; перцептуальна симетрія [3].
Цілі СП:	забезпечення господарського комплексу життєво важливими ресурсами (енергетичними, товарними, фінансовими); забезпечення надійного та безпечного доступу до життєво важливих регіонів; спільне розв'язання проблем безпеки (протидія організованій злочинності, нелегальній міграції, контрабанді зброї та наркотиків, агресивному сепаратизму, тероризму).

Продовження табл. 1.1.

Принципи СП:	готовність враховувати інтереси іншої сторони, йти на компроміси для досягнення стратегічних цілей, навіть коли такі дії неоднозначно доцільні з погляду власної вигоди; взаємна відмова від дискримінаційних (більше того ультимативних) дій одного проти одного; довготерміновий характер партнерських відносин, оскільки стратегічне партнерство встановлюється не на два-три роки, а на тривалу перспективу; правове закріплення змісту й механізмів стратегічного партнерства в двосторонніх документах, оскільки стратегічні цілі співробітництва не повинні змінюватися залежно від зміни керівництва в обох державах; висока ефективність стратегічного партнерства.
Завдання СП:	забезпечення економіки ресурсами, необхідними для її ефективного функціонування; створення ефективного економічного механізму, заснованого на засадах ринкової економіки; гарантування ефективної структури державного управління і регулювання; узгодження національних економічних інтересів і економічних інтересів пріоритетних сфер народного господарства; збалансування національних і міжнародних інтересів економічної сфери.

Джерело: розроблено автором за даними з мережі Інтернет.

Також для повного розуміння змісту стратегічного партнерства виділяються типові моделі СП. Основні з них такі: - «представницьке стратегічне партнерство» - з метою забезпечення своїх інтересів у певному регіоні держава-центр сили має в ньому представника-партнера, який належним чином представляє та забезпечує інтереси центру сили. При цьому такий представник не менше від центру сили зацікавлений у підтриманні стабільних партнерських відносин; - «стратегічне партнерство проти спільної загрози» - держави об'єднують свої зусилля з метою протистояння певній загрозі (економічній, геополітичній, соціальній, але не військовій), яка виходить з тієї чи іншої держави; - «тактичне партнерство заради стратегічних результатів» - держави із загалом різними стратегічними інтересами об'єднуються на основі певних тактичних пріоритетів з метою досягнення у подальшому власних стратегічних результатів; - «асиметричне стратегічне партнерство» - держави, які мали спільне історичне асиметричне минуле (метрополія - колонія, великий сусід - малий сусід) утворюють стратегічне партнерство з метою забезпечення позитивного досвіду співіснування.

Аналізуючи вищенаведене, можна зробити висновок, що такий інструмент, як стратегічне партнерство є основним засобом створення між державами рівноцінних зв'язків, яке має основну ціль: поява нових держав-друзів з обов'язковим захистом національних інтересів (насамперед: суспільства, національного виробника). Українські національні інтереси - це життєво важливі матеріальні, інтелектуальні і духовні цінності українського народу як носія суверенітету і єдиного джерела влади в Україні, визначальні потреби суспільства і держави, реалізація яких гарантує державний суверенітет України та її прогресивний розвиток. У цьому розумінні національні інтереси є найважливішими завданнями внутрішньої і зовнішньої політики [4, с. 5-7].

Національні економічні інтереси є сукупністю об'єктивних економічних потреб незалежної країни, задоволення яких забезпечують ефективне функціонування та сталий розвиток економічної системи країни. Реалізацію національних економічних інтересів гарантує економічна безпека держави, тобто захищеність від внутрішніх і зовнішніх загроз [5]. Ефективну реалізацію економічних інтересів країн робить можливим використання інноваційних технологій, міжнародний поділ праці, залучення національних ресурсів, міжнародних інвестицій, знань і досвіду, формування національного ринку як складової глобального, проведення послідовної економічної політики, що відповідає національним інтересам. Реалізація національних інтересів відбувається шляхом взаємодії з політичними інститутами за участю законодавчої влади. Так можна зазначити, що через стратегічне партнерство держав, коли відбувається дво-, багатосторонні домовленості, звичайно, жодна країна ніколи не погодиться на умови в контракті, де зачіпатимуть національні інтереси, а навпаки буде їх відстоювати. І у процесі обговорення захисту внутрішніх пріоритетів, ця ідея захисту буде передаватися від держави до держави.

Ефективну реалізацію та захист національних інтересів країн світової спільноти робить можливим використання переваг інноваційного розвитку світового господарства та інноваційного досвіду інших держав. Саме завдяки стратегічному

партнерству, обміну досвідами країн, з'являються нові форми передавання, накопичення та реалізації інформації, знань [6].

Для того, щоб більш повно розуміти, які саме національні інтереси допомагає захищати стратегічне партнерство, є потреба зазначити пріоритетні загальноекономічні інтереси України: - самостійне визначення і здійснення Україною власної економічної політики з урахуванням внутрішніх і зовнішніх політичних та економічних факторів, які на неї впливають; - створення сприятливих умов для економічної активності населення, що стимулюють високопродуктивну працю, інвестиції, особисті нагромадження; - раціональне поєднання національних економічних інтересів з інтересами інших країн у системі міжнародного економічного співробітництва [7].

Обов'язковою умовою проведення реальних і соціально ефективних ринкових реформ для захисту національних інтересів є досягнення економічної стабільності в країні. Вона передбачає стабілізацію законодавства і урядової нормативної бази у сфері економічних відносин на конституційних засадах; міждержавних економічних зв'язків та прямих економічних зв'язків вітчизняних підприємств із партнерами у тих державах, що відіграють провідну роль на традиційних ринках збуту або постачання товарів українських виробників; державних фінансів та курсу грошово-кредитної політики; надання державних гарантій і сприяння розвитку приватного сектору та вітчизняного підприємництва; стимулювання економії матеріально-технічних (особливо енергетичних) ресурсів та орієнтацію фінансових ресурсів на відновлення і розвиток виробничої сфери; подолання наслідків світової фінансової кризи. Економічному розвитку України сприятиме отримання траншів МВФ, кредитів Світового банку, фінансової допомоги інших держав; реструктуризація кредитів під державні гарантії; пільгове оподаткування підприємств-експортерів; розширення валютного коридору; реалізація інноваційних програм під гарантії уряду. Це стабілізує суверенний рейтинг, знизить від'ємне торговельне сальдо, зумовить

зростання експорту, збільшення ліквідності українських облігацій, підвищить попит на вітчизняний товар на внутрішньому ринку.

У зовнішній економічній політиці України перевагу надають поетапному скороченню дефіциту платіжно-торгового балансу; стимулюванню нарощування експорту, розширенню сучасних і пошуку нових ринків збуту, а також удосконаленню товарної структури експорту та імпорту; розбудові інфраструктури зовнішньої торгівлі та вдосконаленню системи митного контролю і тарифного регулювання; визначенню обсягів і переліків товарної номенклатури критичного імпорту; розвитку співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями у національних інтересах; стимулюванню ефективних іноземних інвестицій та довгострокових торгових відносин із зарубіжними країнами.

У фінансово-бюджетній та податковій політиці пріоритетними економічними інтересами є утримання дефіциту Державного бюджету на рівні 5-7% від ВВП і забезпечення жорсткої залежності державних витрат від отримуваних доходів; концентрування державних ресурсів на пріоритетних напрямках розвитку економіки; реформування бюджетних відносин на центральних, регіональних і місцевих рівнях; фінансове забезпечення необхідного захисту населення та функціонування соціально-культурної сфери; поліпшення управління коштами Державного бюджету через державну скарбницю та вдосконалення управління державним внутрішнім і зовнішнім боргом (створення з 2020 року нового суб'єкта - Агентства з управління державним боргом) [8]; забезпечення стабільності в оподаткуванні, збільшення видів податкових пільг та зменшення їх кількості, а також зростання обов'язковості та рівності у сплаті податків усіх юридичних і фізичних осіб; посилення стимулюючого впливу податків на розвиток виробництва; розширення бази та прав місцевих органів влади щодо формування доходів місцевих бюджетів за рахунок місцевих податків і зборів; посилення контролю за сплатою податків.

У грошово-кредитній та ціновій політиці важливими цільовими державними інтересами є: спрямування ресурсів, враховуючи іноземну валюту, на кредитування

ефективних виробництв та структурної перебудови економіки; скорочення обсягів прямих кредитів НБУ на покриття дефіциту бюджету, регулярний перегляд облікової ставки НБУ та дотримання позитивних відсоткових ставок; створення умов для залучення банків до участі у кредитуванні довгострокових інвестиційних проектів; лібералізація і децентралізація внутрішнього валютного ринку та захист національної валюти; орієнтування на пропорції світових цін та усунення деформацій цін на сільськогосподарську і промислову продукцію; посилення контролю за цінами на продукцію підприємств-монополістів [9].

Важливе значення має також забезпечення державних пріоритетів у розвитку галузей, які виробляють кінцеву продукцію, відіграють провідну роль на внутрішньому ринку, володіють експортним потенціалом, забезпечують швидкий обіг капіталу і значні надходження до бюджету, а також сприяють зайнятості населення. Це - легка і харчова промисловість, наукоємні галузі (машино- і приладобудування, металургія, хімічна промисловість), також галузі паливно-енергетичного комплексу тощо [10; 11].

Отже, підсумовуючи все вищезгадане, для реалізації та захисту національних інтересів держави за допомогою стратегічного партнерства, потрібно розвивати свої відносини на міжнародній арені, обговорювати усі умови співробітництва, насамперед для протекціоністських заходів у власній економіці. До них належать: надання матеріальної підтримки науково-дослідним інститутам, відкриття яких спрямовані на впровадження у найперспективніші галузі економіки України - важке і загальне машинобудування (особливо авіакосмічну промисловість), чорну і кольорову металургію, хімічну промисловість, а також непрогресивні галузі (електроніку, приладобудування, робототехніку тощо); створення сприятливого інвестиційного клімату для транснаціональних корпорацій у тих регіонах країни, де постають нагальні соціально-економічні проблеми; звільнення від сплати податків (на певний термін) підприємств, здатних швидко (за умови залучення власних і закордонних технологій) завоювати високоліквідною продукцією зовнішній ринок;

створення центральних і регіональних банків даних з метою покращення інформованості підприємств України у сфері запропонованих на світовому ринку ліцензій і ноу-хау.

1.2 Основні напрями формування відносин стратегічного партнерства України з країнами ЄС.

В сучасних умовах розвитку процесів інтеграції та глобалізації, жодна з держав світу не може існувати відокремлено від інших країн. Країни взаємодіють між собою у виробничій, економічній, політичній, військовій, культурній, гуманітарній, екологічній та інших сферах. Саме для реалізації стратегічного партнерства країни виробляють напрями формування відносин на міжнародній арені.

Відбувається розширення географії стратегічного партнерства між країнами, рух факторів виробництва відбувається в різних видах і формах, що зумовлює необхідність дослідження механізмів міжнародної економічної співпраці, їх складових і тенденцій розвитку в сучасних умовах. На нашу думку, основними напрямками зовнішньої політики України є розвиток двосторонніх відносин, у тому числі з прикордонними державами; розбудова відносин із західноєвропейськими країнами, учасницями ЄС та НАТО, з європейськими міжнародними структурами, а також з країнами інших географічних регіонів (Азії, Азіатсько-Тихоокеанського регіону, Африки та Латинської Америки). Вважаємо доцільним проаналізувати відносини України з країнами ЄС у торговельно-економічній сфері.

Україна-Польща. Після здобуття Україною незалежності розвиток українсько-польських відносин характеризувався доволі високими темпами. У 1995 році у відносинах між двома державами виникла категорія «стратегічне партнерство». Це поняття вперше було вжито в Комюніке за результатами засідання Консультаційного Комітету Президентів України і Республіки Польща, що відбулося 27-28 вересня 1995 року [12]: «Сторони погодились з тим, що необхідно віднайти адекватні організаційні

форми з метою забезпечення практичної ефективності їх стратегічного партнерства». Документально поняття стратегічне партнерство між Україною та Польщею було зафіксоване у Спільній заяві «До порозуміння і єднання» [13], підписаній під час державного візиту Президента Республіки Польща в Україну 20-22 травня 1997 року. У Декларації було підкреслено, що «Україна і Польща є суверенними державами, добрими сусідами, стратегічними партнерами». Основними сферами стратегічної співпраці Польщі та України стали військова, політична, економічна та соціально-гуманітарна. Так у військовій сфері польські та українські миротворці разом брали участь в операціях НАТО у Косово та в діях антитерористичної коаліції зі стабілізації ситуації в Іраку.

У підписаній 6 грудня 2007 року Спільній заяві Президентів України та Республіки Польща «Спільні виклики - нові виміри стратегічного партнерства» відзначалося: «Сьогодні перед двома країнами постають нові виклики, відповіддю на які повинно бути зміцнення існуючих форм взаємодії та започаткування нових напрямів співробітництва». У Заяві зазначалося, що філософія розвитку відносин двох передусім спрямована в майбутнє. У зовнішньополітичній сфері Україна встановила розвинуті механізми регіонального політичного співробітництва з Польщею. Наша держава є активним членом Центральноєвропейської ініціативи (ЦЄІ), до якої у 1996 році її запросила саме Польща, учасником процесів Балто-Чорноморського співробітництва [14]. Протягом другої половини 1990-х років Польща активно декларувала свою роль «адвоката українських прагнень до інтеграції з Європою». Вступивши до НАТО і Європейського Союзу, Польща прагнула забезпечити ситуацію, щоб на кордонах з Україною не виникла так звана «нова лінія розподілу Європи». Аналіз розвитку відносин України та Польщі за критеріями стратегічного партнерства дозволяє стверджувати, що в українсько-польських відносинах існують декілька важливих стратегічних сфер співробітництва. Обидві держави вкладають близьке розуміння у відносини стратегічного партнерства одна з одною. Польща та Україна мають стабільно діючі механізми реалізації та координації стратегічних

інтересів у рамках партнерства. Водночас, між двома державами не існує окремого двостороннього документа, в якому б чітко визначалися сфери та цілі стратегічного партнерства між двома державами. Таким чином, відносини України з Польщею у цілому відповідають критеріям та ознакам стратегічного партнерства. Визначаючи модель, до якої можна віднести стратегічне партнерство України та Польщі, слід зауважити, що обидві держави мають тенденцію будувати ці відносини за різними зразками. Так, на першому етапі після встановлення стратегічного партнерства Україна виходила з необхідності розбудови таких відносин за моделлю «асиметричне стратегічне партнерство». Польща з самого початку будувала свої відносини з Україною за моделлю «тактичне партнерство для стратегічних результатів». Згадаємо, що інтенсифікація двосторонніх відносин України з Польщею почалася тоді, коли перед останньою реально постала перспектива майбутнього членства в НАТО та ЄС. Саме такою роллю і пояснюються відповідні ініціативи Польщі - такі, наприклад, як розробка у 2003 році нової «східної політики» ЄС, спрямованої перш за все на Україну. Для досягнення тактичних цілей Україні безумовно буде необхідним стратегічне партнерство з Польщею. У той же час головною стратегічною метою зовнішньої політики України має стати набуття статусу впливової держави-лідера у регіоні Центральної та Східної Європи. І для досягнення цієї мети партнерства з Польщею буде недостатньо. Таким чином, свої подальші відносини з Польщею Україна повинна будувати з огляду на свою стратегічну мету - стати лідером у своєму регіоні [15].

Слід згадати про Францію, яка є важливим і надійним торговельним партнером України, одним із провідних інвесторів у економіку нашої країни. За результатами 2019 року Франція посіла 8 місце серед торговельних партнерів України серед країн Європи з питомою вагою 4,65% від загального товарообігу, а також 9-те місце серед країн світу за інвестиціями в економіку України.

Одним з важливих інструментів двосторонньої співпраці в економічній сфері є Змішана Українсько-Французька Міжурядова Комісія з економічного співробітництва [16].

Наразі проведено 7 засідань Комісії (останнє - 30 жовтня 2018 року у м. Київ). На засіданні сторонами обговорено подальший розвиток партнерства між Україною та Францією, у тому числі в сферах енергетики, енергоефективності та використання відновлюваних джерел енергії; інфраструктури і транспорту; сільськогосподарського сектору, охорони навколишнього природного середовища, активізації бізнес-діалогу. За результатами проведення підписано Протокол сьомого засідання Комісії та Меморандум про співробітництво між НЕК «Укренерго» та компанією RTE щодо розвитку енергетичних мереж, що відкриває нові перспективи співпраці в енергетичному секторі та має на меті сприяння інтеграції української енергосистеми до європейської шляхом застосування інноваційних рішень [17; 18].

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 15.11.2019 № 940 «Про голів Української частини спільних міжурядових комісій з питань співробітництва» [19] Головою Української частини Змішаної Українсько-Французької Міжурядової Комісії з економічного співробітництва призначено Міністра внутрішніх справ України А. Б. Авакова.

Великі французькі компанії успішно працюють в різних сферах на території нашої держави: сільському господарстві (Louis Dreyfus, Mas Seeds, Maisadour), виробництві харчових продуктів (Danone, Lactalis, Belle), торгівлі (Auchan, Leroy Merlin), енергетиці (RTE, Engie, Total Eren), виробництві промислових товарів (Imerys, Veralia). В якості яскравого прикладу такого взаємовигідного співробітництва варто відзначити контракт з французькою компанією Airbus щодо постачання 55 вертольотів французького виробництва для потреб МВС України та підписання міжурядової рамкової угоди на виготовлення і поставку для потреб системи прикордонної безпеки 20 прикордонних патрульних катерів французької компанії OSEA [20].

Розвивається співробітництво в ІТ сфері, зокрема на базі інноваційного парку Unit City нещодавно відкрито «La French Tech Kyiv» - філіалу французького руху стартапів «La French Tech», що об'єднує стартапи, інвесторів та творців бізнес-середовищ [21].

За результатами 6 місяців 2020 року загальний товарообіг між Україною та Францією становив 1096,1 млн. дол. США (-9,1% порівняно з 2019). Зменшення товарообігу було спричинене зменшенням французького імпорту на -14,9% (зокрема, послуг на -27,7%). Проте необхідно відмітити позитивну динаміку українського експорту: +9,2% (табл.1.2.). Зовнішньоторговельне сальдо є негативним для України та становить -458,4 млн. дол. США.(табл 1.2.)

Табл. 1.2.

Головні показники співробітництва між Україною та Францією

Показник	2019	6 міс. 2020	+/-, %
ЗТО	1205,5	1096,1	-9,1
Експорт	291,9	318,8	+9,2
Імпорт	913,6	777,2	-14,9
Сальдо	-621,7	-458,4	-26,3

Джерело: розроблено автором за даними Міністерства фінансів України [22].

Основними статтями українського товарного експорту у Францію у 1 пол. 2020 року були: залишки і відходи харчової промисловості (24,5%), жири та олії тваринного або рослинного походження (23,2 %), деревина і вироби з деревини (8,4%), чорні метали (6,1%), їстівні плоди та горіхи (5,4%), одяг та додаткові речі до одягу, текстильні (4,8%).

За результатами 6 місяців 2020 року зафіксоване зменшення найбільших статей українського товарного експорту: залишки і відходи харчової промисловості (-12%), одяг та додаткові речі до одягу, текстильні (-15,6%), меблі (-15%). Втім, воно було частково компенсоване зростанням майже всіх торговельних позицій, зокрема: жири та олії тваринного або рослинного походження (у 2 рази), електричні машини (у 2,2 рази), насіння і плоди олійних рослин (у 3,9 рази), чорні метали (у 1,6 рази), залізничні локомотиви (у 1,7 рази).(табл.1.3.)

Табл. 1.3.

Групи-лідери експорту товарів з України до Франції у 1 пів. 2020 р.

Найменування групи, розділу за УКТ ЗЕД	Вартість, млн. дол. США	Частка, %	Динаміка, %
23 залишки і відходи харчової промисловості	55,7	24,5	-12,0
15 жири та олії тваринного або рослинного походження	52,7	23,2	103,5
44 деревина і вироби з деревини	19,0	8,4	22,9
72 чорні метали	14,0	6,1	55,4
08 їстівні плоди та горіхи	12,2	5,4	9,0
62 одяг та додаткові речі до одягу, текстильні	11,0	4,8	-15,6
94 меблі	7,4	3,2	-15,0
85 електричні машини	6,3	2,8	119,5
73 вироби з чорних металів	5,8	2,5	6,5
12 насіння і плоди олійних рослин	4,8	2,1	287,4
86 залізничні локомотиви	4,5	2,0	66,6
Всього	227,4	100,0	10,7

Джерело: розроблено автором на основі Міністерства фінансів України [22].

Оснoву французького товарного імпорту до України у 1 півріччі 2020 року склали: різноманітна хімічна продукція (20,6%), фармацевтична продукція (12,7), засоби наземного транспорту, крім залізничного (11,5), ефірні олії (6,9%), реактори ядерні, котли, машини (6,4%), зернові культури (4,5%).

Щодо торгівлі послугами, то за звітний період вартість наданих Україною послуг Франції становила 91,4 млн. дол. США, що на 5,6% більше порівняно з відповідним періодом 2019 року. Основними статтями експорту українських послуг до Франції є послуги у сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні послуги (42,1%), транспортні послуги (29,0%), ділові послуги (20,5%), послуги з переробки матеріальних ресурсів (4,9%).

Французькі компанії надають в Україні ділові послуги (28,3%), транспортні послуги (24,4%), роялті та інші послуги, пов'язані з використанням інтелектуальної власності (18,5%), послуги, пов'язані з фінансовою діяльністю (11,2%), послуги у сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні послуги (7,4%), послуги, пов'язані з подорожами (5,9%).

Загалом, за 6 місяців 2020 року імпорт французьких послуг до України впав на 27,7% до 47,1 млн. дол. США. Значною мірою таке падіння було зумовлено скороченням удвічі транспортних послуг з Франції та майже удвічі послуг, пов'язаних з фінансовою діяльністю (-46,1%), послуг, пов'язаних з подорожами (-40,8%), та державних послуг (-47,7%). З іншого боку, зросли послуги, пов'язані з використанням інтелектуальної власності (+32,6%) [23].

Сальдо торгівлі послугами з Францією є позитивним для України та дорівнює 44,4 млн. дол. США. Аналізуючи матеріали Державної служби статистики та показники експорту та імпорту між Україною та Францією, можна зробити висновок, що партнерство між цими країнами розвивається та знаходить нові форми.

Серед країн Європейського Союзу Німеччині належить провідне місце у зовнішньоторговельному обороті України. За результатами 2019 року Німеччина посіла 1 місце серед торговельних партнерів України серед країн Європи з питомою вагою 17,31% від загального товарообігу. У 2019 році обсяг торгівлі товарами та послугами між Україною та ФРН зріс на 2,5% і склав близько 9,4 млрд.дол.США. При цьому обсяги українського експорту зросли на 6,0% до майже 3,0 млрд.дол.США, тоді як обсяги імпорту з ФРН зросли на 0,9%, сягнувши 6,4 млрд.дол.США [24]. (табл. 1.4.)

Табл. 1.4.

Показники двосторонньої торгівлі товарами та послугами, 2018-2019 рр.

	2018	2019	2019/2018	2019/2018, %
Товарообіг	9185,9	9413,2	227,2	2,5
Експорт	2799,6	2967,7	168,1	6,0
Імпорт	6386,4	6445,5	59,1	0,9
Сальдо	-3586,8	-3477,8	109,0	

Джерело: розроблено за даними Державної служби статистики України [23; 24].

За 2019 рік обсяг торгівлі товарами та послугами між Україною та Німеччиною склав 9413,2 млн дол. США, що на 2,5% більше обсягів торгівлі товарами та послугами за 2018 рік. Обсяги експорту українських товарів та послуг до Німеччини склали 2967,7 млн дол. США та зросли на 6%, обсяги імпорту зросли на 0,9% та склали 6445,5 млн дол. США.

Слід зазначити і про стан інфестиційного співробітництва. Станом на 01.01.2020 Німеччина інвестувала в економіку України \$1843,1 млн, що складає 5,1% від загального обсягу прямих іноземних інвестицій, залучених в економіку України. За обсягом прямих іноземних інвестицій, залучених в економіку України за 2019 рік, Німеччина посіла четверте місце серед основних країн - інвесторів української економіки. Значний обсяг інвестицій з Німеччини в економіку України надійшов до сфери промисловість \$1174,1 млн., що складає 63,7% від загального обсягу німецьких інвестицій в українську економіку [24].

У оптову та роздрібну торгівлю; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів німецькі інвестори вклали \$241,3 млн., що складає 13,1% від обсягу німецьких інвестицій. У транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність німецькі інвестори вклали \$90,0 млн., що складає 4,9% від обсягу німецьких інвестицій [23].

Окрім того, німецькі інвестиції надійшли також у такі сфери: фінансова та страхова діяльність; сільське, лісове та рибне господарство; будівництво; адміністративне та допоміжне обслуговування; професійна, наукова та технічна діяльність; інформація та телекомунікації; операції з нерухомим майном тощо.

Це означає, що у найближчому майбутньому взаємовідносини України та Німеччини слугуватимуть орієнтиром і для інших країн регіону стосовно можливості плідної співпраці та налагодження взаємовигідних зв'язків із нашою країною. Важливо також і надалі інтенсифікувати наші економічні відносини та поліпшувати умови для торгівлі й інвестування. Для України є необхідним проведення ефективних реформ. Вони нададуть поштовху економіці, у сфері професійної підготовки висококваліфікованих фахівців та керівників, що забезпечить конкурентоспроможність українських підприємств. І саме у цьому питанні ФРН активно підтримує нашу державу і не піддається сумніву, що економічні відносини між ФРН та Україною мають великий потенціал.

Висновки до розділу 1

Питання щодо застосування стратегічного партнерства як основного засобу реалізації та захисту національних інтересів вже давно є актуальним у зовнішніх відносинах між країнами та інтеграційними об'єднаннями, адже він дає можливість збільшити кількість країн-партнерів та став гнучким механізмом їх взаємодії, яку об'єднує мета – вирішення спільних стратегічних завдань з обов'язковою реалізацією власних національних інтересів: політичних, економічних, соціальних, збільшення показників експорту, імпорту, сальдо, ВВП і підвищення стабільності у світі. Це передусім зумовлено тим, що декларація відносин стратегічного партнерства демонструє винятковість та важливість цих відносин для країн-партнерів.

Стратегічне партнерство є довготривалим явищем і потребує комплексу дій на майбутнє. На нашу думку, важливим є визначення його місця в структурі зовнішніх зв'язків з урахуванням національних інтересів. Стратегічне партнерство автоматично не призводить до співпраці в усіх галузях і його однакової ефективності в кожному випадку. Крім того, стратегічні партнерства фокусуються на двосторонніх відносинах, але часто досягнення поставлених цілей залежить від участі третіх країн. Важливо зазначити, що стратегічне партнерство буде дійсно стратегічним лише тоді, коли воно бере до уваги у сукупності питання економічні, ефективно вирішення політичних питань і питань безпеки, включаючи спільні зусилля в боротьбі з геополітичними кризами та міжнаціональними загрозами.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА СТРАТЕГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА УКРАЇНИ ТА ЄС В ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІЙ СФЕРІ

2.1. Загальна характеристика економічного розвитку України за останні 5 років.

По закінченню кожного року актуальним стає аналіз економічного стану України, що матиме вплив на розвиток економіки та соціального рівня життя населення на майбутні періоди. Даний аналіз настільки багатогранний, що може торкатися як основних макроекономічних показників, так і окремих національних економічних та соціальних індикаторів.

Табл.2.1.

Основні макроекономічні показники економічного та соціального розвитку України на 2016-2021 рр.

Показник		Рік					
Назва	Од. виміру	2016	2017	2018	2019	2020*	2021*
Темп росту ВВП	%	-122,87	10,33	38,09	103,0	103,8	104,1
Індекс споживчих цін	%	112,4	113,7	109,8	108,7	106,7	105,5
Індекс цін виробників промислової продукції	%	135,8	116,6	114,3	92,5	110,4	105,9
Прибуток прибуткових підприємств	млрд грн	778,8	802,3	846,7	882,1	999,5	1 128,4
Фонд оплати праці	млрд грн	690,86	825,11	918,60	1 142,7	1 290,8	1 444,5
Середньомісячна заробітна плата	Грн	4 556	5 378	7 828	10 129	11 451	12 835
Рівень безробіття	%	9,7	9,7	9,7	8,9	8,5	8,3
Темп росту експорту	%	78,2	81	96,7	108,3	107,9	109,8
Темп росту імпорту	%	76	89,6	98,7	109,1	107,3	109,3

*прогноз

Джерело: розроблено автором на основі Міністерства фінансів України [25].

З огляду на це, можна проводити аналіз економічного розвитку України. На рис. 2.1. можна побачити зміни ВВП, його розрахунки ґрунтуються на міжнародних

стандартах Системи національних рахунків 2008 [26; 27] та Європейської системи національних і регіональних рахунків 2010 [28]. (Рис. 2.1)

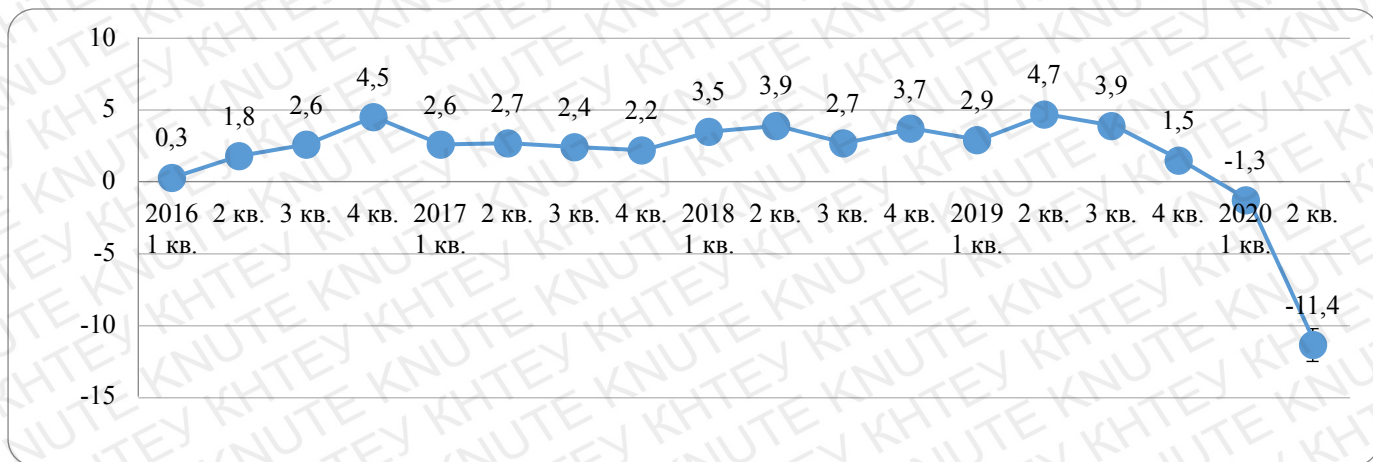

Рис. 2.1 Зміна реального ВВП України за 2016-2020 рр.

Джерело: розроблено автором відповідно до звітів Міністерства фінансів України [23; 29].

З табл. 2.1 можна побачити, що рівень безробіття зменшується і середньомісячна заробітна плата збільшується. Ми проводили опитування щодо відношення населення до наявності неофіційних заробітних плат в Україні. Отримали такі результати (Рис.2.2.)

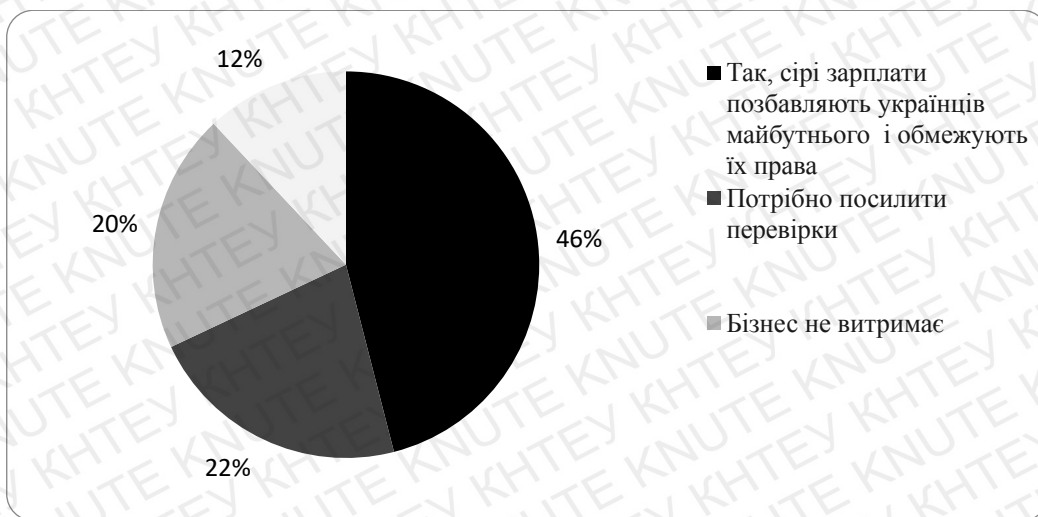

Рис. 2.2 Результати опитування населення щодо наявності неофіційних зарплат в Україні, 2020 р.

Джерело: розроблено автором на основі опитування.

Також для загальної картини економічної діяльності України треба проаналізувати зовнішню торгівлю. Зовнішньоторговельні операції проводились із партнерами з 225 країн світу. За показниками з табл. 2.1. вочевидь, разом із зростанням обсягів експортно-імпорتنих операцій, імпорт в Україну в останні роки хронічно відстає від експорту, а їх різниця сягає часом 8% ВВП.

Роздрібна торгівля з 2016 року поповнилась низкою закордонних брендів. В Україні відкрилися магазини H&M. Датський бренд товарів для дому JYSK продовжує розширення торгової мережі та впровадження нового формату магазинів. Американський бренд Polo Ralph Lauren відкрив магазини в столиці України. Інший американський спортивний бренд Under Armour також успішно зайшов в Україну. Новий його магазин став уже шостим в українській мережі бренду, який в нашій країні по франшизі представляє компанія MD-Fashion. Також польський взуттєвий бренд CCC - виробник взуття та сумок - відкрив у Києві магазин. Новий торговий простір CCC став дев'ятим для України. Велика світова мережа фастфудів Kentucky Fried Chicken (KFC) активізувала розвиток в Україні [30].

Однак, у 2020 році потік прямих іноземних інвестицій має низхідну тенденцію порівняно з 2018-2019 роками. Так, щомісячно у 2018 році в середньому надходило близько 100 млн дол. США прямих інвестицій, тоді як у минулому - 150 млн дол. США. При цьому інвестбанкіри розходяться в оцінках інвестиційних підсумків року. Одні називають ринок «мертвим», інші ж кажуть про велику кількість маленьких угод і зростання цікавості з боку локальних інвесторів, що, навпаки, має сигналізувати про пожвавлення ринку.

Згадаємо загальні тенденції тіньової економіки в Україні. За попередніми розрахунками Мінекономіки рівень тіньової економіки у січні-березні 2020 року склав 31% від обсягу офіційного ВВП, що на 1 в.п. менше за показник січня-березня 2019 року. (Рис.2.3.)

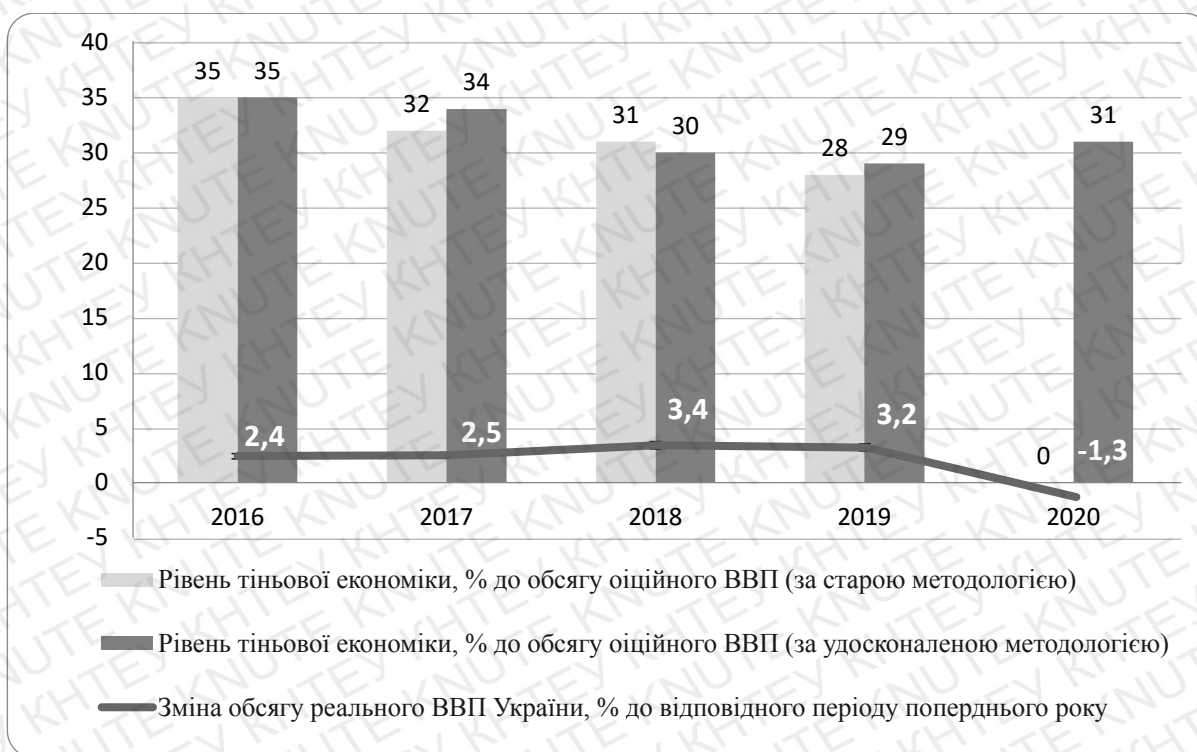

Рис. 2.3. Інтегральний показник рівня тіньової економіки в Україні і темпи приросту/зниження рівня реального ВВП, 2016-2020 рр.

Джерело: Держстат, розрахунки Мінекономіки [23; 31].

Наразі оцінку рівня тіньової економіки розраховуємо за одним з чотирьох методів розрахунку - методом збитковості підприємств. Здійснено з використанням попередніх статистичних даних про фінансові результати діяльності до оподаткування великих та середніх підприємств (без малих підприємств, мікропідприємств, а також банків) по усіх регіонах України, крім тимчасово окупованої території АР Крим і м. Севастополя, а також частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях. Збереження тенденції до зниження тіньової економіки відбулося, не зважаючи на поширення негативних наслідків пандемії COVID-19 і зниження рівня реального ВВП на 1,3% за підсумком I кварталу 2020 року до відповідного кварталу 2019 року. Разом з тим, аналізуючи досвід попередніх криз, очікуваним було збільшення рівня тіньової економіки, адже в умовах значної невизначеності бізнес прагне зменшити ризики втрати ресурсів. Так, відбулось очікуване зменшення ділової та інвестиційної активності (як в середині

країни, так і за її межами). Суттєво зросли збитки в економіці. Але, саме незвичний характер кризи, спричиненої поширенням пандемії та запровадженням карантинних заходів, визначило нетиповий характер динаміки тіньової економіки із так званими секторальними особливостями.

«10 млрд доларів» - майже стільки становив дефіцит зовнішньої торгівлі товарами і послугами за січень-жовтень 2019 року, погіршившись порівняно з відповідним показником минулого року на 3,3%. На нашу думку, поки що цей торговельний дефіцит пом'якшується через збільшення грошових переказів від заробітчан, тому дефіцит поточного рахунку платіжного балансу за 10 місяців 2019 року становив 3,4 млрд дол. Але фундаментом стабільності валютного курсу і стійкості економічного розвитку є прийнятні межі дефіциту або рівновага чи профіцит торговельного балансу, тому мінус 10 млрд доларів у торговельному балансі є сигналом для термінових державних заходів [32].

Слід проаналізувати показники інфляції за останні 5 років в Україні. У цьому році однією зі знакових характеристик розвитку країни є суттєво нижча, ніж в останні роки динаміка інфляції, яка з початку року становить 1,2% (востаннє за підсумком восьми місяців інфляція була нижчою за цьогорічну лише у 2013 році, коли взагалі мала місце дефляція на рівні 0,6%). У річному розрахунку інфляція становить 2,5% і також залишається вдвічі нижчою за цільовий рівень у 5%. У серпні майже за всіма товарами й послугами спостерігалось сезонне сповільнення зростання цін або їхнє зниження. Одразу ж згадуються прискорюючі інфляцію чинники:

Знецінення гривні (девальвація гривні до долара США становила 3%, зокрема за серпень 2019 - 0,8%) сприяло зростанню споживчих цін. Так, у серпні за розрахунками Мінекономіки ціни, переважно, на імпортні товари зросли на 1,8% (у річному розрахунку - на 1,1%).

Монетарні умови. У серпні 2020 року облікова ставка НБУ зберігалася на рівні 6% річних. Водночас за вісім місяців 2020 року зростання пропозиції коштів в економіці становило 16,6% (за аналогічний період 2019 року - лише 2%). Зазначені

монетарні умови ще з 2016 року не мали помітного впливу на динаміку споживчих цін. Втім, можна очікувати, що впродовж найближчих місяців їхній вплив уже буде відчутним

Зміни цін на продовольство. За інформацією ФАО середнє значення Індексу продовольчих цін підвищується ще з 2018 року поспіль, зокрема в серпні зросло на 2% (порівнюючи з липнем цього року). Знецінення долара США на світовому ринку підштовхувало зростання цін на сільгосптовари. Найбільше зросли ціни на цукор і рослинні олії, менше зросли ціни на зернові. Водночас ціни на м'ясо й молочну продукцію майже не змінилися. На український споживчий ринок зростання світових цін на продовольчі товари загалом поки не мало визначального впливу. (Рис.2.4.)

Рис. 2.4. Зміна продовольчих цін, 2016-2020 рр.

Джерело: розроблено автором на основі даних Міністерства фінансів України та Державної служби статистики України [23; 29].

Зміни цін на енергоносії на світовому ринку. Водночас зростання світових цін на енергоносії впродовж останніх місяців дещо стримувало дефляцію серпня та зумовило: подорожчання природного газу на внутрішньому ринку, зокрема для потреб населення на 37,7% (за даними Світового банку середня ціна на природний газ на європейському ринку за червень-серпень підвищилася в 1,8 раза, зокрема за серпень - в 1,6 раза); зростання внутрішніх цін на паливо та мастила на 2,8% (ціна на

нафту марки Brent за травень-серпень підвищилася в 1,9 раза, за серпень - на 3,4%).
(Рис.2.5., Рис.2.6.)

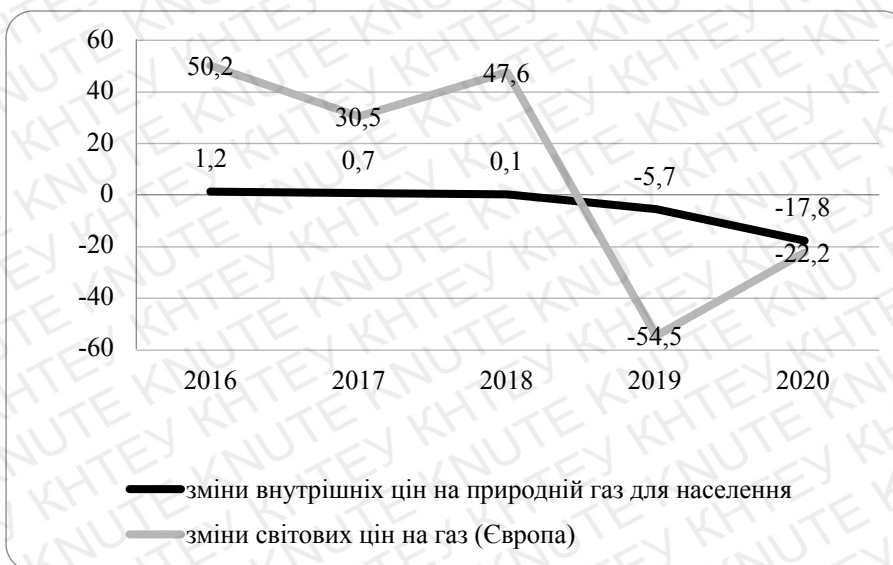

Рис. 2.5. Зміна цін на природній газ, 2016-2020 рр.

Джерело: розроблено автором на основі даних Державної служби статистики України [23].

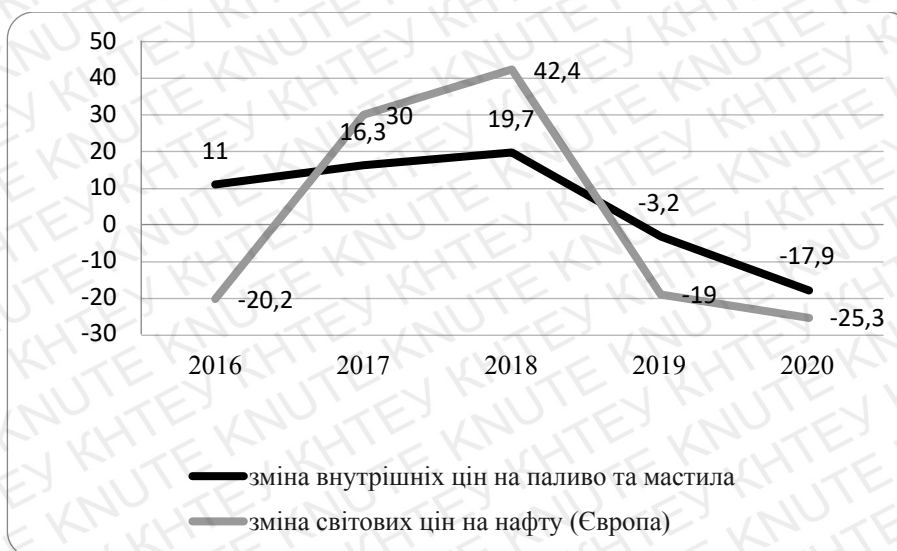

Рис. 2.6. Зміни цін на паливо і нафту, 2016-2020 рр.

Джерело: розроблено автором на основі даних Державної служби статистики України [23].

У серпні 2020 року, як і очікувалося, споживчі ціни й далі сезонно знижувалися. За підсумком місяця дефляція становила 0,2% (дефляція в липні - 0,6%).

Проте в річному розрахунку зростання цін дещо прискорилося до 2,5% (2,4% у липні), що, переважно, стало наслідком серпневого підвищення вартості комунальних послуг (через значне подорожчання природного газу на 37,7%). Водночас зростання цін із початку року становило 1,2% та було рекордно низьким для реалій останніх років. Ціни в промисловості прискорили висхідний тренд - у серпні 2020 року зросли на 2,3% проти 0,4% у липні (у річному розрахунку ціни залишалися нижчими за минулорічні на 4,7%). Прискорення динаміки пов'язано зі зростаючим ціновим трендом на більшість товарів на світовому ринку. Ціни в будівництві також прискорили зростання в липні до 2,2% у річному розрахунку (з 1,8% у попередньому місяці), що в основному зумовлено подорожчанням вартості будівництва комплексних промислових споруд.

На даний час, незважаючи на певне пом'якшення, з точки зору попередження інфляційних ризиків, політики Національного банку, цінова динаміка знаходиться в прогнозованому тренді (5,9% на кінець року) і відповідає загальній тенденції позитивного розвитку економіки. У подальшому варто очікувати, що процес поступового насичення економіки грошима з метою її пожвавлення, очевидно, сформує більш вагомий тиск на цінову динаміку в результаті накопичувального ефекту, який, швидше за все, суттєво проявиться лише на початку наступного року.

Найбільш помітним винятком було прискорення зростання цін, переважно залежних від зовнішніх чинників. Зокрема, прискорилося подорожчання природного газу для потреб населення, хоча загалом ціна на нього була нижчою, ніж торік.

Також економічний стан України можна проаналізувати на основі базових рейтингів та індексів. (Табл. 2.2) Так у рейтингу на 2019 рік стрімке зростання прослідковується за двома показниками, а саме: міжнародна торгівля - на 41 позицію - у першу чергу за рахунок зменшення кількості годин, потрібних на: проведення митного контролю: експорт - з 26 до 6 год; імпорт - з 72 до 32 год; оформлення документів: експорт - з 96 до 66 год; імпорт - з 168 до 96 год; забезпечення виконання контрактів - на 25 позицій - за рахунок: збільшення індексу якості системи судочинства - з 9.0 до 11.5.

Табл. 2.2.

Напрями рейтингу Doing Business та місце України, 2016-2020 рр.

	2016	2017	2018	2019	2020
Реєстрація підприємств	30	20	52	56	61
Отримання дозволів на будівництво	143	140	35	30	20
Підключення до системи електропостачання	137	130	128	135	128
Реєстрація власності	61	63	64	63	61
Отримання кредитів	19	20	29	32	37
Захист міноритарних інвесторів	90	70	81	72	45
Оподаткування	107	84	43	54	65
Міжнародна торгівля	109	115	119	78	74
Забезпечення виконання контрактів	92	81	82	57	63
Врегулювання питань щодо неплатоспроможності	141	150	149	145	146

Джерело: розроблено автором на основі [33].

Вважаємо, що співпраця з Міжнародним валютним фондом та Світовим банком для України є великим поштовхом у вдосконалення торговельно-економічної діяльності. Наприкінці 2018 року було оприлюднено Меморандум України з МВФ «Про економічну і фінансову політику в рамках нової програми на 2018-2020 роки» від 05.12.2018 року [34]. Документ містить напрями роботи України у сферах грошово-кредитної і валютно-курсової політики, бюджетної політики, а також політики в енергетичному та фінансовому секторах, урядуванні, управлінні державними підприємствами та бізнес-кліматом, а також 8 структурних маяків. Виконання положень Меморандуму дасть змогу до кінця дії програми залучити 3,9 млрд дол. США фінансової підтримки від МВФ протягом 14 місяців, які підуть до резервів Національного банку України [35].

Програма зосереджена на таких ключових питаннях: зниження рівня інфляції зі збереженням гнучкого обмінного курсу; продовження фіскальної консолідації; зміцнення фінансового сектора; низка структурних реформ у сфері податкового адміністрування, приватизації та державного управління.

І вже 21 грудня 2018 року за новою програмою Stand-By Arrangement Україна отримала перший транш у розмірі 1,4 млрд дол. США. Це призвело до зростання

міжнародних резервів до 20,1 млрд дол. США. Зауважимо, що востаннє подібний рівень міжнародних резервів був зафіксований в Україні у січні 2014 року. Одномоментно ще один важливий кредитор - Світовий банк схвалив надання Україні фінансової гарантії у розмірі 750 млн дол. США. Згідно з очікуваннями банку, це допоможе залучити в державний бюджет країни на міжнародних ринках близько 1 млрд дол. США [36].

Однак отримання міжнародної фінансової допомоги спричинило виконання певних економічних умов. Так, однією з небагатьох вимог МВФ, які вітчизняна влада виконала, стало прийняття державного бюджету з тими показниками, які влаштовують фонд. Зокрема у бюджеті на 2019 рік закладено: дефіцит у розмірі 2,3% ВВП, зростання економіки на рівні 3%; інфляція в розмірі 7,4% [37; 38].

У 2018 році Україна уклала 16 угод про зону вільної торгівлі. Так, на сьогодні серед торгових партнерів України 28 країн-членів ЄС та Канада. Також у минулому році було проведено перемовини щодо запровадження зони вільної торгівлі з Ізраїлем, Туреччиною та Сербією. Відмітимо, що скасування імпорتنих мит у межах даних угод дозволяє вітчизняним виробникам харчової, легкої, хімічної, нафтохімічної і машинобудівної промисловості отримувати максимальні переваги на світових ринках.

Можна зробити висновок, що світова економічна криза, спровокована епідемією коронавірусу, стала одним із викликів як для економіки України в цілому, так і для розробників головного стратегічного документа Національного банку зокрема. Поширення кризових явищ вимагає від нас підвищення гнучкості монетарної політики задля мінімізації негативних наслідків кризи для економіки країни та добробуту громадян та забезпечення збалансованого впливу монетарної політики на показники цінової стабільності та економічного зростання.

2.2. Стан торговельно-економічних відносин України з ЄС

Європейський Союз - сучасне політичне та економічне об'єднання країн, створене згідно з договором про Європейський Союз, підписаним 07.02.1992 року і є чинним з листопада 1993 року [39]. Сьогодні в об'єднання входять 28 європейських держав з населенням більше 505 млн. осіб. Загальний валовий внутрішній продукт Європейського Союзу становить більше 12,8 трлн. євро (перше місце у світі) [40]. Метою утворення ЄС є об'єднання європейських країн у економічний союз з найвищим рівнем інтеграції економік держав (спільна зовнішня економічна політика, спільний ринок послуг, матеріальних благ, капіталу і праці, а також спільна валюта) і політичний (спільна зовнішня політика) союз, а також упровадження спільного громадянства. Саме тому стратегічною перспективою для України є подальше плідне співробітництво й активізація політичних, економічних і культурних стосунків з цією структурою. Відносини між Україною та ЄС були започатковані досить давно, і вони свідчать про те, що від самого початку зародження співробітництва Україна активно підтримувала курс на євроінтеграцію

Європейський Союз - один із основних торговельних партнерів України. Згідно зі статистичними даними за 2019 рік обсяг торгівлі товарами та послугами між Україною та ЄС склався в обсязі 50 703,9 млн. дол. США або 29,2 % від загального обсягу торгівлі України [41; 42]. Саме за результатами 1-го півріччя 2020 року ЄС залишається ключовим торговельним партнером України із часткою 40,8% (у 2019 р. - 40,1%). За даними Держстату України, обсяг торгівлі товарами і послугами з ЄС знизився на 14,8% відносно аналогічного періоду 2019 року та становив 22 млрд. дол. США [23].

Протягом цього періоду обсяг експорту товарів та послуг до ЄС знизився на 14,7% та становив 10,5 млрд. дол. США. Обсяг імпорту товарів і послуг з ЄС знизився на 14,2% та становив 11,5 млрд. дол. США. Негативне сальдо торгівлі з ЄС за підсумками 1-го півріччя 2020 року складає до -1 млрд. дол. США. При цьому сальдо

торгівлі товарами становить -1,8 млрд. дол. США, а сальдо торгівлі послугами залишається позитивним і складає 0,8 млрд. дол. США [23].

Обсяг торгівлі товарами між Україною та ЄС у 1-му півріччі 2020 року склав 18,8 млрд. доларів США, що на 14,8% менше ніж за аналогічний період 2019 року. При цьому експорт товарів до країн ЄС знизився на 17,1% і становив 8,5 млрд. дол. США, а імпорт товарів знизився на 12,5% та становив 10,3 млрд. дол. США. Обсяг торгівлі послугами між Україною та ЄС у 1-му півріччі 2020 року склав 3,2 млрд. доларів США, що на 13,2% менше ніж за аналогічний період 2019 року. Експорт послуг до ЄС знизився на 4,9% та становив 2 млрд. дол. США. Імпорт послуг з ЄС знизився на 23,9% та складав 1,2 млрд. дол. США [23].

До основних категорій експорту послуг до ЄС належать: послуги у сфері телекомунікацій - 32,9% (↑36,5%); транспортні послуги - 25,5% (↓21,4%); послуги з переробки матеріальних ресурсів - 21,6% (↓15,7%); ділові послуги - 13,6% (↓3,9%); послуги з ремонту та технічного обслуговування - 1,9% (↓18,4%) [23].(Рис.2.7.)

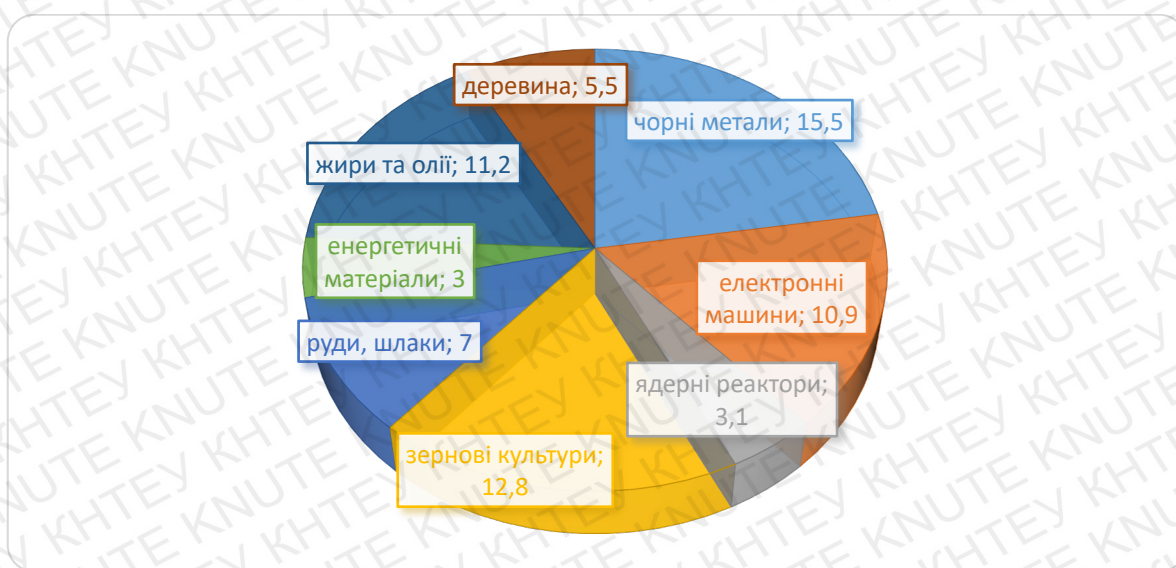

Рис. 2.7. Основні товарні категорії експорту з України до ЄС, 2019 р.

Джерело: розроблено автором на основі даних з Держстату [23].

У імпорті послуг з ЄС до України домінують: ділові послуги - 24,0% (↓21,9%); транспортні послуги - 20,7% (↓34,3%); роялті та інші ПІВ - 15,1% (↓7,6%); послуги у

сфері телекомунікацій - 13,2% (\uparrow 8,8%); послуги, пов'язані з фінансовою діяльністю - 11,4% (\downarrow 10,3%) (рис. 2.8).

Рис. 2.8. Товарні категорії імпорту з ЄС до України, 2019 р.

Джерело: розроблено автором на основі даних Держстату [23].

Оцінюючи рис.2.9, можна зробити висновок, що лідером серед інвесторів України є Кіпр, його частка серед усіх країн ЄС протягом 5 років становить 31 %. Наступні місця займають Німеччина - 19,3 %, Нідерланди - 12,3 %, Австрія - 8,2 %, Велика Британія - 2,5 % [23; 43].

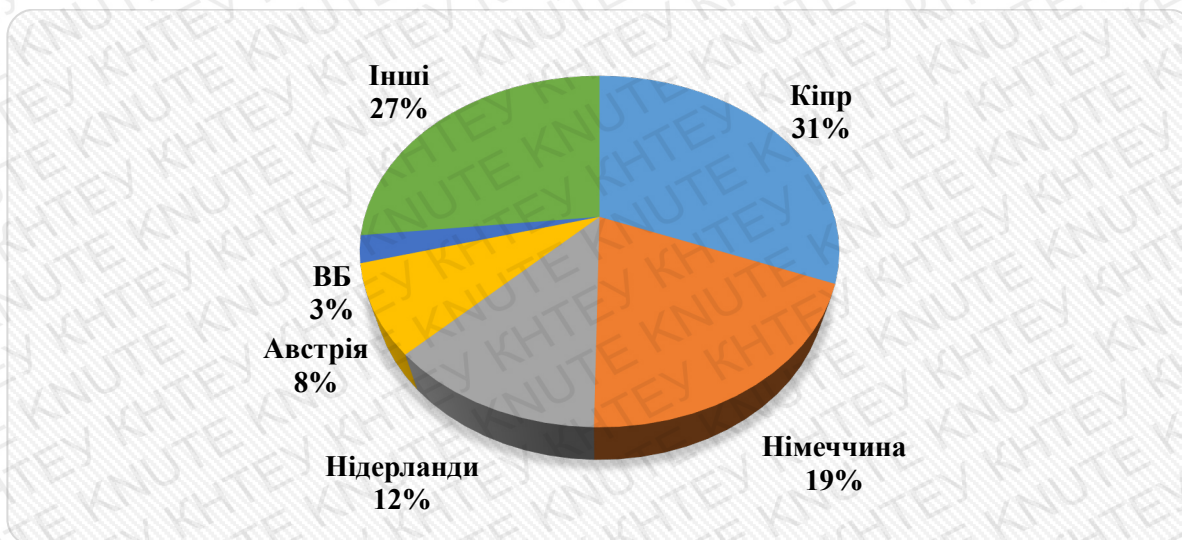

Рис. 2.9. Середня питома вага найбільших інвесторів України за 2016-2020 рр.

Джерело: розроблено автором на основі звітів Міністерства фінансів України [29].

З метою активізації інвестиційної взаємодії України з країнами ЄС необхідно лібералізувати режими взаємного інвестування України та країн ЄС, прискорити проведення дієвих реформ в економічній і соціальній сферах; здійснити «амністію капіталів», які вивезено з України напівлегальним (але не кримінальним) шляхом; підтримати стабілізацію макроекономічного середовища; посилити ефективність взаємодії з європейськими економічними організаціями. Різнобічне співробітництво з Євросоюзом не тільки відповідає природному геополітичному напрямку інтеграційної стратегії України, але є ключовим практичним засобом формування ефективної відкритої економіки. Національні інтереси України потребують утвердження України як впливової європейської держави, гідного партнера ЄС. Це зумовлює необхідність глибокого та всебічного вивчення наслідків вступу нашої держави в європейське співтовариство [44]. На сьогодні всебічна інтеграція та співробітництво з Європейським Союзом є стратегічною метою України, тому виникає потреба визначити переваги та недоліки інтеграції України до ЄС (табл. 2.3).

Табл. 2.3.

Переваги та недоліки інтеграції України до ЄС

Сфера	Переваги	Недоліки
Політична	Будучи членом ЄС, Україна буде залучена до спільної європейської політики безпеки і оборони, яка гарантуватиме Україні державний суверенітет і територіальну недоторканість; стабільність політичної системи.	Небезпека втягнення України в конфлікт цивілізацій між Заходом і мусульманським світом; погіршення відносин з країнами СНД і Росією; невизначеність стратегії розвитку ЄС.
Економічна	Набуває особливої значущості проведення політики продуктивної зайнятості; впровадження стандартів ЄС у виробництво; Україна, будучи членом ЄС матиме значні можливості для динамічного розвитку туристичної та рекреаційної галузі, розширення міжнародного співробітництва в цій сфері; об'єднання туристичних потенціалів країн у масштабах Євразійського континенту, посилення ролі України як енерготранзитної держави.	Можливе переміщення шкідливих виробництв; втрата конкурентоспроможності галузей; складність переходу на Європейський рівень цін, який призводить до різкого подорожчання товарів першої необхідності; тривалий час та великі витрати при переході на європейські стандарти.

Продовження таблиці 2.3

Соціальна	Формування середнього класу; реформування освіти, охорони здоров'я, соціального захисту; ефективний захист прав людини в інституціях ЄС.	Поглиблення демографічного спаду; проблема незаконної міграції та відтоку кадрів; ускладнення візового режиму зі східними сусідами.
Культурна	Поширення української культури в країнах ЄС; широкий доступ до інформаційного потенціалу.	Переоцінка культурно-освітніх напрямків, що фактично означає зближення суспільної моралі зі спірними «нормами» країн Заходу.

Джерело: розроблено автором за даними з мережі Інтернет [45].

Аналіз можливих позитивних та негативних наслідків інтеграції України до ЄС показав, що необхідно ретельно зважити усі переваги та недоліки правового, економічного та культурного зближення з ЄС та, враховуючи дані всебічного аналізу, робити подальші кроки з євроатлантичної інтеграції. Для України європейська інтеграція - це шлях модернізації економіки, подолання технологічної відсталості, залучення іноземних інвестицій і новітніх технологій, створення нових робочих місць, підвищення конкурентоспроможності вітчизняного товаровиробника, вихід на світові ринки, насамперед на ринок ЄС. Основними напрямками інтеграційного процесу для України є: - адаптація законодавства України до законодавства ЄС; - розвиток торговельних відносин між Україною та ЄС; - інтеграція України до ЄС у контексті загальноєвропейської безпеки; - політична консолідація та зміцнення демократії; - зміцнення фінансової складової євроінтеграційного руху України; - адаптація соціальної політики України до стандартів ЄС. Незважаючи на низку перепон для розвитку торговельних відносин між Україною та ЄС, з погляду експорту ринки Євросоюзу потенційно привабливі, оскільки є найбільшими ринками країн-сусідів України як за розмірами населення, так і за ВВП [41].

Отже, на сьогодні Європейський Союз - це сучасне політичне та економічне об'єднання європейських країн, займає перше місце у світі за величиною валового внутрішнього продукту, має високий рівень зайнятості населення, позитивне сальдо зовнішньої торгівлі, низький рівень інфляції, а також високий рівень життя. Усі ці макроекономічні показники, а також інші позитивні сторони ЄС свідчать про високий

рівень добробуту його громадян та привабливість європейських стандартів для економіки нашої держави (Додаток А). Саме тому важливим напрямком зовнішньоекономічної діяльності для України є подальший розвиток і поглиблення торговельно-економічного співробітництва з Європейським Союзом. ЄС на сучасному етапі - один із найбільших торговельних партнерів України. Частка українського експорту та імпорту у торгівлі з країнами Європейського Союзу досить велика, тому активна зовнішньо-торгівельна політика України сприяє зміцненню економіки нашої держави. Різнобічне співробітництво з Євросоюзом не тільки відповідає природному геополітичному напрямку інтеграційної стратегії України, але є ключовим практичним засобом формування ефективної відкритої економіки. Євроінтеграція для України - стратегічний напрям, тому наша держава має всі шанси, щоб у подальшому зміцнити співробітництво з країнами Європейського Союзу та поглибити торговельно-економічну співпрацю з ними. У даному контексті розглядаємо перспективи подальших наукових розробок і досліджень.

Висновки до розділу 2

Аналізуючи результати торговельно-економічного співробітництва між Україною та країнами Європейського союзу, обов'язково слід зазначити, рівень співробітництва між Україною та ЄС передбачає здійснення ними спільних дій для задоволення своїх ключових національних інтересів. Важливими принципами такого партнерства є довготривалість, максимальна ефективність і взаємовигідність. Безумовно, воно виключає допустимість будь-яких несправедливих або дискримінаційних дій однієї держави щодо іншої. Розуміється, що незалежно від зміни керівництва країн-партнерів спільно ухвалені рішення підлягають послідовному виконанню.

Ще однією проблемою є те, що у структурі експорту України нині переважають товари з низьким рівнем обробки, тобто вона ризикує стати сировинним

придатком ЄС. Низька платоспроможність вітчизняних товаровиробників обмежує їх можливості щодо закупівлі необхідної сировини і виготовлення відповідної продукції. Тому, не знаходячи попиту на внутрішньому ринку, сировина направляється за кордон. Виготовлені з неї продукти повертаються на ринки України, створюючи вітчизняним виробникам конкуренцію.

Незважаючи на деяке зростання обсягів торгівлі між Україною та ЄС, її ускладнюють такі чинники, як: низька конкурентоспроможність українських товарів і послуг на ринках ЄС внаслідок невідповідності продукції вітчизняних товаровиробників високим європейським стандартам та технічним регламентам (сертифікації, санітарним, фіто-санітарним нормам, екологічним вимогам) та високої собівартості експортної продукції; кількісні обмеження торгівлі певними товарами; труднощі, пов'язані із забезпеченням національного режиму та формальностями, що стосуються імпорту і експорту, митної оцінки, захисту інтелектуальної власності, тощо.

Зона вільної торгівлі дала поштовх інтеграції з Європейським законодавством та стала додатковою можливістю для експорту для багатьох виробників. Однак, попри очевидні успіхи, серйозною залишається проблема захисту українських виробників. Таким чином, спостерігається тенденція до поетапного поглиблення двосторонньої співпраці між Україною та ЄС. Україна поступово виходить на ринки Європейського Союзу. Але треба звернути увагу на низку проблем, які перешкоджають ефективній співпраці. Необхідно разом з ЄС відшукати прийнятні рішення, щоб зберегти і в подальшому розвинути динаміку двосторонніх торговельно-економічних відносин.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА УКРАЇНСЬКО-ЄВРОПЕЙСЬКИХ ТОРГОВЕЛЬНИХ ВІДНОСИН

3.1. Варіативність напрямків розвитку та рекомендації щодо покращення відносин торгівлі «Україна-Європа»

Позиція України щодо європейської інтеграції викладена у Плані дій Україна - ЄС [46]. Проте відповідно до домовленостей, досягнутих в ході Паризького саміту Україна-ЄС, у 2009 року сторонами був розроблений та схвалений Порядок денний асоціації (ПДА), який замінив План дій Україна - ЄС та поставив собі за мету слугувати орієнтиром для проведення реформ в Україні у процесі підготовки імплементації майбутньої Угоди про асоціацію. Реалізація Порядку денного асоціації дала можливість розпочати виконання вже погоджених положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС ще до її укладення [47]. Також, Щорічно Радою асоціації співробітництва між Україною та ЄС [48], з урахуванням стану виконання пріоритетів, визначених на попередньому засіданні, схвалюються пріоритетні напрямки двостороннього співробітництва в рамках імплементації Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС на наступний період. На засіданні Ради асоціації співробітництва між Україною та ЄС сторони визначили 7 пріоритетних напрямків імплементації Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС [49]:

Енергетика. Цей напрямок охоплює реформу енергетичного сектору, включаючи приватизацію енергогенеруючого та розподільчого сектору та реформу вугільного сектору, продовження співробітництва у сфері відновлювальної енергетики та енергоефективності; інфраструктура транспортування енергоресурсів, особливо транзит газу; ядерна безпека і пов'язані з цим питання, включаючи закриття ЧАЕС та допомогу ЄС у цьому секторі.

Торгівля та інвестиції. Сторони концентруватимуть роботу на заходах, метою яких є удосконалення співпраці в СОТ, включаючи прийняття та впровадження міжнародних стандартів і технічного регулювання, посилення захисту прав інтелектуальної власності відповідно до правил УПС та СОТ. Маючи на увазі зазначене та з метою сприяння загальному інвестиційному клімату, сторони продовжуватимуть докладати зусиль задля вирішення проблемних питань у торгівлі та у сфері інвестицій.

Юстиція і внутрішні справи. Співробітництво концентруватиметься на таких пріоритетних напрямках діяльності: переговори щодо угоди про реадмісію, посилення менеджменту кордонів, включаючи розвиток прикордонної інфраструктури, питання міграції, судової реформи, верховенства права, боротьби з організованою злочинністю у всіх її формах, а також боротьби з тероризмом. Посилення моніторингу документації з результатами торговельно-економічної діяльності.

Охорона навколишнього середовища. На додаток до співробітництва у сфері ядерної безпеки сторони мають намір концентрувати роботу насамперед на дотриманні Кіотського протоколу. Співробітництво також включатиме проблеми, пов'язані з погіршенням екологічної ситуації на Дунаї та на Чорному морі, у тому числі очищення стічних вод.

Співробітництво у транспортній сфері включатиме подальшу інтеграцію української транспортної інфраструктури, зокрема портів, до європейської транспортної мережі в рамках пан'європейських транспортних коридорів, Чорноморського Пан'європейського транспортного простору Петра та Трасека [49].

Слід зазначити, що ЄС є найбільшим донором України. За останні 10 років загальна допомога з боку ЄС становить 1,072 млрд. євро. Ця сума включає технічну допомогу через програму TASIC [50], макрофінансову допомогу та гуманітарну допомогу. З метою належного вирішення всіх питань у пріоритетних сферах співробітництва та з огляду на розширення ЄС особлива важливість надаватиметься посиленню регіонального та транскордонного співробітництва.

Крім того, необхідно створити макроекономічні умови для подальшого включення України в європейські економічні структури, фінансово-промислові групи тощо. Не менш важливим є визначення пріоритетних сфер та галузей економіки, які є або можуть бути конкурентоспроможними в європейській економіці, динамічне зростання їх експортного потенціалу, в тому числі за рахунок залучення кредитів та прямих інвестицій з ЄС. Також необхідно найкращим чином використовувати фінансову допомогу ЄС в подоланні труднощів платіжного балансу України, встановити критичний рівень імпорту, реальний макроекономічний перехід до інноваційного розвитку виробництва, підвищення ефективності інституційної основи ринкової економіки та активізувати прогресивні структурні зрушення. Перспективи економічного співробітництва між Україною та ЄС і його держав-членів залежать, перш за все, від раціональної експортної політики України відносно європейського регіону. Це повинно бути основою всієї зовнішньої політики нашої держави.

На нашу думку, стратегія виходу України на ринок ЄС має поєднувати в собі два напрями: сировинний (включаючи досягнення більш високого ступеня переробки сировини) та напрям проникнення на ринок товарів з високою обробкою на основі ретельно проведеної діагностики конкурентоспроможності українських товарів і послуг в ЄС. Важливим завданням, необхідним для доступу України на ринки ЄС, є активний розвиток інноваційних галузей виробництва: машинобудування, ракето- і літакобудування, електронної і електротехнічної, хімічної, фармацевтичної галузей. Крім того, важливого значення набуває розширення експорту послуг, в першу чергу, науково-технічних, міжнародного туризму, експедиційних тощо. Це повинно принести значне збільшення продажів ліцензій на запатентовані технічні рішення і ноу-хау. Необхідно приділяти увагу підвищенню ефективності експортної політики, реалізовувати на практиці найсучасніші форми, що викличе тісну економічну взаємодію України та ЄС. Насамперед, це стосується розвитку міжнародного виробничого і науково-технічного співробітництва. Також дуже важливим є

оптимізація використання залучених коштів як на підприємствах, так і у країні в цілому.

Одним із факторів, який негативно впливає на реалізацію національних економічних інтересів, є переміщення в Україну технічно застарілих та екологічно небезпечних виробництв. Оскільки це край негативно впливає на екологічну ситуацію в країні, добробут і здоров'я населення, в економічній політиці необхідно передбачати обмеження використання України, як місця для розміщення небезпечного виробництва.

Слід зазначити, для подальшого тісного стратегічного партнерства з ЄС, Україна повинна привести свою нормативно-правову систему у відповідність із законодавством ЄС, зокрема прийняти технічні регламенти і національні стандарти, гармонізовані відповідно з директивами ЄС та європейськими стандартами. Необхідно також забезпечити, щоб українські інституції, зокрема органи стандартизації, метрології та оцінки відповідності, агентство з акредитації та органи державного ринкового нагляду та контролю, здійснювали свою діяльність на основі принципів та практик, що є аналогічними принципам та практикам діяльності відповідних органів в ЄС. Крім того, при обранні напрямів реалізації національних економічних інтересів у зовнішній економічній політиці України перевагу слід надавати поетапному скороченню дефіциту торговельного балансу; розширенню сучасних і пошуку нових ринків збуту, стимулюванню нарощування експорту, а також удосконаленню товарної структури експорту та імпорту; визначенню обсягів і переліку товарної номенклатури критичного імпорту; розбудові інфраструктури зовнішньої торгівлі та вдосконаленню системи митного контролю і тарифного регулювання; розвитку співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями у національних інтересах; стимулюванню ефективних іноземних інвестицій та довгострокових торгових відносин із зарубіжними країнами.

Аналізуючи варіативність напрямів подальшої співпраці України та ЄС, були вироблені пріоритетні напрями діяльності ЄС в контексті економічної політики до

2020 року (Додаток Б) та ряд рекомендацій щодо покращення співпраці ЄС та України: - підвищити фіскальну стійкість економіки. Минулорічні підвищення пенсій призвели до накопичення значного дефіциту Пенсійного фонду. Якщо взяти до уваги, що демографічна ситуація в Україні є найгіршою в Європі, і що пенсійна система все ще базується на принципах солідарності, треба уникати збільшення дефіциту Пенсійного фонду будь-якою ціною.; - підсилити незалежність центрального банку. Це завдання особливо актуальне у світлі того, що Україна має намір перейти до прямого таргетування інфляції (проте ми зробили шлях вперед, і з 2020 року НБУ отримав право на регулювання та нагляд не тільки за банківською сферою, а і за небанківськими фінансовими установами; - утримуватися від практики регулювання цін. У ситуації зі змінним рівнем інфляції і курсом на зовнішню лібералізацію, фіксація цін може негативно впливати на економіку. Це не тільки призведе до підвищення інфляційних очікувань, але й додасть невпевненості у загальній економічній політиці в очах виробників та споживачів; - вдосконалити процедури державних закупівель.

З точки зору ЄС, Україна є перспективним партнером для проведення політичного діалогу, разом із кількома іншими країнами-партнерами, залученими або до процесу вступу, Процесу асоціації та стабілізації (ПАС), або ЄПС. Протягом кількох наступних років Україні навряд чи буде запропонована перспектива членства в ЄС. Майбутня політика ЄС стосовно розширення буде розвиватися в залежності від досвіду його функціонування у новому розширеному складі, з одного боку, і прогресу реформування у країнах, зацікавлених у членстві, з іншого. Але ЄПС пропонує гнучку систему для створення двосторонніх відносин із ЄС. Її можна розглядати не тільки як можливість, але і як виклик, вирішення якого здебільшого залежатиме від ініціативи України, а також її спроможності здійснити реформи. ENPI може профінансувати ряд проєктів, які є важливими для обох сторін. Але все ж таки рівень використання Україною потенціалу ENPI буде частково визначатись її спроможністю окреслювати та досягати власні пріоритети.

Узагальнюючи результати нашого дослідження та погоджуючись з думкою науковців [51; 52; 53], ми вважаємо, що для України основні напрями майбутнього стратегічного партнерства з реалізацією національних економічних інтересів в умовах євроінтеграції та дії ЗВТ+ з ЄС відображаються у: - забезпеченні умов для сталого економічного зростання та підвищення конкурентоспроможності національної економіки; - прискоренні прогресивних структурних та інституціональних змін в економіці, поліпшенні інвестиційного клімату, підвищенні ефективності інвестиційних процесів, стимулюванні випереджувального розвитку наукоємних високотехнологічних виробництв; - подоланні «тінізації» економіки через реформування податкової системи, припинення відпливу капіталів за кордон; - забезпеченні збалансованого розвитку бюджетної сфери, внутрішньої і зовнішньої захищеності національної валюти, її стабільності; - здійсненні виваженої політики внутрішніх та зовнішніх запозичень; - забезпеченні енергетичної безпеки на основі сталого функціонування і розвитку паливно-енергетичного комплексу, в тому числі послідовного й активного проведення політики енергозбереження та диверсифікації джерел енергозабезпечення; - захисті внутрішнього ринку від недоброякісного імпорту; - посиленні участі України у міжнародному поділі праці, розвитку експортного потенціалу високотехнологічної продукції, поглибленні інтеграції у європейську і світову економічну систему та активізації участі в європейських та міжнародних економічних і фінансових інституціях.

3.2. Напрями вдосконалення торговельно-економічних відносин між Україною та ЄС.

Перспектива розвитку євроінтеграційних процесів в Україні безпосередньо пов'язана з визначенням місця та ролі України у світі. Не зважаючи на наявне «вікно можливостей» в напрямі євроінтеграції, Україна поки що залишається неспроможною повністю вичерпати потенціал сформованих відносин.

Але незважаючи на досягнуті успіхи, відкриття зони вільної торгівлі ЄС та України, яке відбулося 1 січня 2016 року, поки не принесло відчутного ефекту через структурні слабкості української економіки, орієнтованої на експорт сировини. Втім, маємо відзначити, що сам процес поступового входження до зони вільної торгівлі, реалізація задекларованих домовленостей у цьому процесі, суттєвим чином змінюють нашу країну в цілому. Зокрема, Україна в процесі приєднання до ЗВТ отримала прекрасний шанс усвідомити свої проблеми та мобілізувати сили та ресурси для кращої координації та імплементації реформ.

Співробітництво України з ЄС у всіх сферах набуло ознак значної невизначеності, передусім викликаною певною кризовою ситуацією всередині нашої держави. У таблиці 3.1 подано основні виклики Україні на шляху євроінтеграції, що необхідно обов'язково подолати.

Таблиця 3.1.

Виклики України на шляху євроінтеграції

Проблеми	Виклики
Цивілізаційна невизначеність	Формування національної ідеї, ідентифікація візії на перспективу 30-50 років, формування нових засад внутрішньої та зовнішньої політики країни
Геополітична невизначеність	Вибір напрямів створення стосунків для зовнішньої торгівлі, гарантування безпеки, суверенітету країни в цілому Диверсифікація торговельних зв'язків, повне використання євро інтеграційних інструментів: співпраці, допомоги імплементації правил, нормативів тощо
Повільне проведення соціально-економічних реформ	Реформування правової системи Наближення до стандартів ЄС в політичній, соціально-економічній та гуманітарній сферах
Суттєве соціально-економічне та культурне відставання від найближчих європейських сусідів	Модернізація економіки, освіти, науки, культури Підвищення стійкості фінансової та фіскальної систем до зовнішніх шоків

Джерело: сформовано автором.

Потрібно визнати, що Європейському Співтовариству потрібний сильний партнер, яким Україну, на жаль, не можна сьогодні назвати. Тому на порядку денному стоїть питання формування образу сильної України.

Враховуючи значну територію, вигідне географічне розміщення, відносно велике населення, наявність переважаючої титульної національності українців, культурно-історичне надбання, збережену мову та традиції, сучасні прагнення українців до об'єднання країни, захисту її інтересів тощо наша країна повинна мати сформовану економічну політику євроінтеграції, відповідним чином закріплену у документах, що визначають зовнішню та внутрішню політики країни. Автором сформульовано нову концепцію економічної політики євроінтеграції України, представлену у кількох блоках, що відображено на рис. 3.1.

На рис. 3.1 представлено нове розуміння економічної політики євроінтеграції України. Новизна підходу полягає передусім у визначенні базових елементів такої політики, як її цінності, ключові блоки, що визначатимуть основні пріоритети для подальших перетворень в економіці країни. На нашу думку, закладання цінностей та пріоритетів у засади економічної політики євроінтеграції України сприятиме досягненню бажаного результату - перетворення країни на провідну інноваційну економіку та досягнення високого рівня якості життя населення. Останнє має виключну важливість для країни, оскільки довгий час вона потерпає від відтоку працездатних людей за кордон, що шукають більших заробітків, кращих умов для проживання та ведення бізнесу. Вважаємо, що ідея створення сильної, багатой країни в усіх вимірах може об'єднати не тільки українців у різних регіонах в середині країни, а й повернути українських заробітчанин, привернути тих українців, що мешкають у діаспорах по всьому світу.

Ця ситуація вимагає невідкладних дій уряду, політичних еліт, громадянських інститутів, самого населення, представників бізнесу із тим, щоб зберегти країну і як територію, і як націю. Ідея воз'єднання українців, привернення працездатних, високоосвічених, висококваліфікованих, обдарованих і творчих людей повинна стати національним брендом України.

Рис. 3.1. Модель нової концепції економічної політики євроінтеграції України.

Джерело: сформовано автором.

Цінності блоків відображають основні прагнення перетворити країну на квітучу оазу в центрі Європи, точку тяжіння українців з усього світу через реалізацію чотирьох основних пріоритетів економічної політики євроінтеграції:

- 1) побудова інноваційної економіки з високим темпом росту;
- 2) формування сприятливого ділового середовища внутрішнього ринку;

- 3) гармонізація системи технічного регулювання до рівня вимог країн ЄС;
- 4) стимулювання глибокої і всебічної співпраці між європейськими і українськими ринковими суб'єктами.

Гармонізація системи технічного регулювання як пріоритет можна вважати ключовим з огляду на те, що саме він здатний створити єдині правила для роботи ринкових операторів як всередині країни, так і за її межами.

Запропонована нами модель з її цінностями і пріоритетами є близькою до базових цінностей ЄС, в яких у центрі уваги знаходиться людина, її бажання і прагнення. Такий підхід дозволяє гармонізувати не тільки систему технічного регулювання, а й цілу економічну політику.

Зазначимо, що в Україні сьогодні відсутній комплексний збалансований програмний чи стратегічний документ, який би декларував напрями та індикатори соціально-економічного розвитку на тривалу перспективу.

В 2017 році українськими експертами [54] і за підтримки Програми розвитку ООН в Україні та Глобального екологічного фонду в рамках проекту «Інтеграція положень Конвенцій Ріо в національну політику України» було розроблено Проект Стратегії сталого розвитку України до 2030 року та Національний план дій до 2020 року [55]. Цей документ містить більше конкретних показників соціально-економічного розвитку країни. Так, в межах стратегічної цілі № 1 «Сприяння інклюзивному збалансованому низько вуглецевому економічному зростанню та життєстійкій інфраструктурі» планується забезпечити щорічне зростання валового внутрішнього продукту не менше ніж на 4% на період до 2020 року, 6% на період 2021-2025 років і 7% - на період 2026–2030 років.

Зазначимо, що бажаний темп приросту економіки в межах 7% на період до 2030 року не забезпечить значного збільшення доходів населення і не зможе навіть досягти середнього рівня доходів у країнах Східної Європи.

Заслуговує уваги ще одна розробка - Доктрина збалансованого розвитку «Україна 2030» [56], що вважається представленням науково обґрунтованої системи

принципів, соціально-економічних і політичних механізмів збалансованого розвитку людини та суспільства в Україні. У ній авторами сформовано бачення трьох варіантів економічного розвитку: 1) на рівні 3% зростання ВВП, що відповідає поточному перебігу подій в Україні, 2) на рівні 10% зростання ВВП, що відповідає темпам економічного розвитку країн, що формуються (Китай, Бразилія, Мексика, Туреччина); 3) понад 10% зростання ВВП (топ-30 конкурентоспроможних країн світу). Попри усю солідність цієї праці, в ній не можливо знайти конкретні показники того, яким має бути рівень якості життя за кожного з представлених варіантів економічного розвитку.

Економічний добробут громадян тісно пов'язаний із показником ВВП в розрахунку на душу населення [57, с. 49]. У цьому зв'язку вважаємо за необхідне створити економічну модель валового внутрішнього продукту України на віддалену перспективу із тим, щоб зрозуміти, чи зможуть наявні програмі стратегічні документи забезпечити потрібний ефект - зростання добробуту громадян. Також важливо дізнатись, за рахунок яких економічних трансформацій можна досягти бажаних ефектів. Вважаємо, що кінцевим результатом будь-якої стратегії уряду повинний стати рівень збільшення доходів населення України, і, як наслідок, повна ліквідація бідності.

Враховуючи важливість показників ВВП та його частки на душу населення як основних критеріїв для розробки стратегій соціально-економічного розвитку країни, нами розроблену динамічну економічну модель, яка дозволяє розрахувати обсяг валового внутрішнього продукту на період до 2030 року за різних темпів економічного зростання. Логіка цієї моделі полягає у тому, щоб визначити рівень середнього доходу на душу населення на кожний конкретний рік у діапазоні показника економічного росту від 3% до 40%. Це потрібно для того, щоб розрахувати, чи зможе запланований показник економічного росту забезпечити бажаний обсяг річного і місячного доходу українців. На рис. 3.2 відображено логіку динамічної економічної моделі розрахунку прогнозованого рівня номінального ВВП України та середньомісячного доходу одного українця у доларах США.

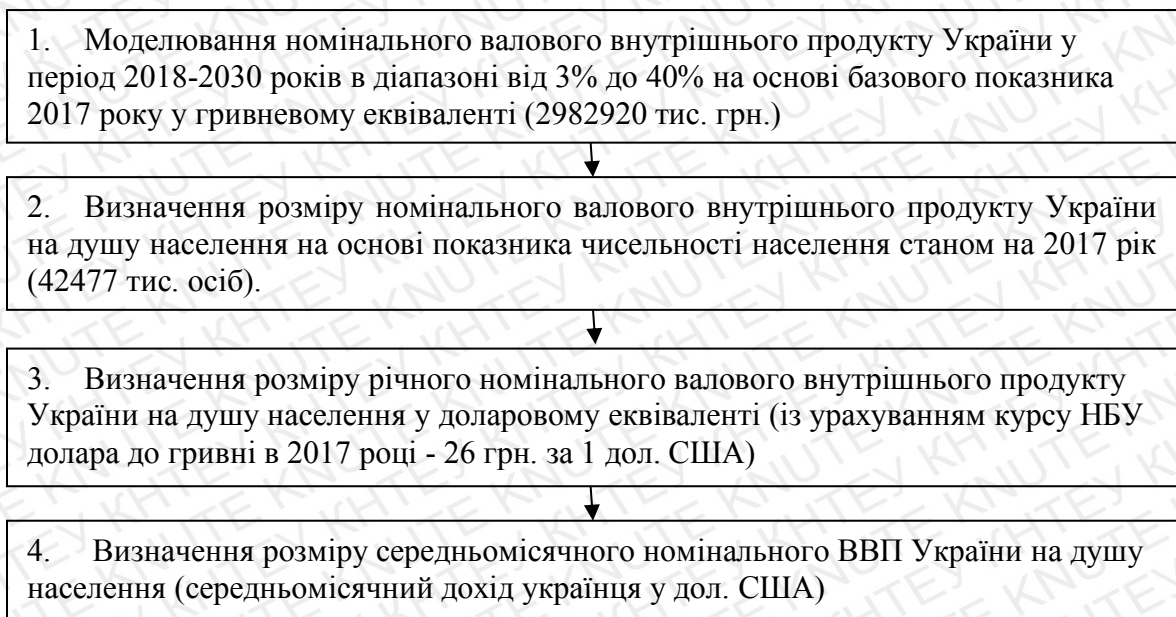

Рис. 3.2. Логіка динамічної економічної моделі розрахунку прогнозованого рівня номінального ВВП України та середньомісячного доходу одного українця у доларах США.

Джерело: сформовано автором.

Ця модель дозволяє перевірити обрані у програмних чи стратегічних продуктах економічні пріоритети і скорегувати їх. Також за рахунок цієї моделі можна визначити бажаний рівень середньомісячного і річного доходу на душу населення за зміни всіх його базових показників - розміру номінального ВВП, чисельності населення та курсу національних валюти до іншої валюти.

Якщо у існуючих документах експерти обирають пріоритетами підвищення рівня якості життя населення в країні, то дані динамічної моделі співставити обсяг. Таким чином, нами сформовано можливість перевірити пріоритети розвитку країни за рівнем привабливості її результату - двох найбільш значимих показників, за якими можна оцінити ріст економіки країни.

Потрібно розуміти, що Україні не пасуватиме органічний розвиток чи навіть сталий розвиток, а пришвидшена трансформація економіки за рахунок створення та розвитку галузей та секторів нового покоління, сприяння появі підприємств та підприємців, здатних виробляти та експортувати високотехнологічну та наукомістку

продукцію.

У цьому контексті економічна політика євроінтеграції набуває вищої пріоритетної значущості, адже саме місткі, спроможні ринки ЄС здатні поглинути таку продукцію.

Економічна політика євроінтеграції України, на нашу думку, повинна бути передусім спрямована на використання українськими товаровиробниками потенціалу ринків окремих європейських країн.

Економічна політика євроінтеграції може значно допомогти Україні у формуванні та реалізації амбітних планів соціально-економічного розвитку, адже дозволить працювати на ринках, де можна і потрібно просувати інноваційну, наукомістку інформацію, продукцію з високою доданою вартістю. Саме така політика зможе у доволі стислі терміни 10-15 років перетворити Україну з сировинного придатку світу на модернізовану, динамічну економіку, здатну посісти гідне місце серед найбільш бажаних для життя країн світу.

На нашу думку, в центрі уваги економічної політики євроінтеграції України повинний стати вектор нарощування експортної спроможності українських товаровиробників і провайдерів. Пріоритетна увага з боку держави має надаватись виробникам наукомісткої, інноваційної продукції та продукції з високою доданою вартістю. Акцентація на цих пріоритетних завданнях дозволить Україні реалізувати в цілому стратегію економічного прориву.

Саме ринки європейських країн зможуть стати ключем для економічного росту, адже Україна отримала доступ до перспективних і містких за обсягами споживання ринків. Економічна політика євроінтеграції сприятиме розвитку внутрішнього ринку України передусім в категорії експорт орієнтованих галузей. Тому в центрі уваги уряду на вищому рівні та рівнях місцевих органів самоврядування мають опинитись завдання підтримки експортерів, створення інфраструктури для активізації зовнішньоекономічної діяльності, широка пропаганда можливостей виходу на європейські ринки, укрупнення українських підприємств, сприяння розвитку

підприємництва, малого й середнього бізнесу та творчої ініціативи.

Таким чином, саме економічна політика євроінтеграції здатна виступити каталізатором потужних економічних перетворень для України і забезпечити пришвидшене зростання її економіки на перспективу 2020-2030 років.

Висновки до розділу 3

Аналізуючи шляхи вдосконалення стратегічного партнерства українсько-європейських торговельних відносин, ми прийшли до висновку, що на найближчу перспективу перед Україною постають такі завдання: визначення шляхів підвищення конкурентоспроможності економіки України в умовах розширеного ЄС; здійснення заходів щодо забезпечення доступу українських товарів та послуг на ринок розширеного ЄС; досягнення домовленостей з ЄС щодо збільшення обсягів квот на поставки української сталеливарної продукції на ринок розширеного ЄС; створення в Україні систем моніторингу якості продукції (насамперед сільськогосподарської) відповідно до норм ЄС; приведення систем стандартизації та підтвердження її відповідно до стандартів, норм і правил ЄС; розширення галузевого співробітництва між Україною та ЄС - енергетичного, транспортного, космічного, науки та освіти, у сферах екології; активізація інтеграції інфраструктурних мереж, зокрема шляхом реалізації проектів загальноєвропейського значення; розвиток транскордонного співробітництва з розширення ЄС на основі єдиного фінансового інструменту та досягнення домовленостей щодо визначення нових форм технічної допомоги.

На основі дослідження, вважаємо за доцільним внести свої пропозиції, а саме: для досягнення поставлених завдань у сфері поглиблення торгово-економічного співробітництва України з країнами Європейського Союзу необхідно активізувати переговорні процеси з укладання угод про вільну торгівлю між Україною та низкою держав світу і окремими угрупованнями держав, здійснити послідовну роботу щодо опрацювання проектів угод про вільну торгівлю, проведення відповідних

консультацій і переговорів. Доцільним визначити галузі, де вітчизняний виробник здатний отримати додаткові довгострокові переваги від розширення ринків збуту, або навпаки - може виявитися неконкурентоспроможним взагалі.

На нашу думку, є очевидним, що для подальших напрямів розвитку у сфері енергетики, транспорту, ядерної безпеки, вдосконалення законодавства та економічних показників, перед Україною та ЄС виникає ряд умов, а саме:

- комплексне дослідження проблем підвищення ефективності та розвитку зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних виробничих підприємств;

- виявлення напрямків удосконалювання планування зовнішньоекономічних зв'язків на рівні підприємства;

- виявлення напрямків удосконалювання методів експортної роботи;

- вивчення сучасних аналітичних підходів і методів дослідження зовнішньоторговельних ринків;

- розробка організаційно-економічних заходів підвищення конкурентоздатності експортної продукції;

- аналіз конкурентоздатності підприємства і конкурентоздатності продукції і ринку збуту в зовнішньоекономічній діяльності;

- аналіз динаміки (розвитку) зовнішньоекономічної діяльності підприємства; - дослідження раціональності використання ресурсів);

- розробка методики аналітичної оцінки ефективності окремої експортної операції;

- розробка заходів підвищення ефективності експортної діяльності вітчизняних товаровиробників

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

У дипломній роботі ми дослідили питання стратегічного партнерства в торговельно-економічній сфері України та Європейського союзу. За результатами дослідження можна зробити такі висновки.

1. Стратегічне партнерство - це особливий інструмент зовнішньої політики держави, використовуючи який вона узгоджує свої дії на міжнародній арені з іншими країнами. Взаємодія у використанні цього інструмента та збіг стратегічних національних інтересів двох чи більше держав у декількох сферах призводять до виникнення між ними особливого виду міждержавного співробітництва, яке також може бути охарактеризоване як стратегічне партнерство. Насамперед, стратегічне партнерство використовується як інструмент для захисту національних економічних інтересів у процесі міжнародного співробітництва.

2. У найближчому майбутньому взаємовідносини України та країн ЄС слугуватимуть орієнтиром і для інших країн стосовно можливої плідної співпраці та налагодження взаємовигідних зв'язків із нашою країною. Важливо також і надалі інтенсифікувати наші економічні відносини та поліпшувати умови для торгівлі й інвестування. Для України є необхідним проведення ефективних реформ. Вони нададуть поштовху економіці, у сфері професійної підготовки висококваліфікованих фахівців та керівників, що забезпечить конкурентоспроможність українських підприємств. І саме у цьому питанні ЄС активно підтримує нашу державу. Не піддається сумніву, що економічні відносини між державами та Україною мають великий потенціал.

3. Політичні, соціальні зміни та світова економічна криза, спровокована епідемією коронавірусу, стали викликами як для економіки України в цілому, так і для розробників головного стратегічного документа Національного банку зокрема. Поширення кризових явищ вимагає від нас підвищення гнучкості монетарної політики задля мінімізації негативних наслідків кризи для економіки країни та

добробуту громадян та забезпечення збалансованого впливу монетарної політики на показники цінової стабільності та економічного зростання.

4. На сьогодні Європейський Союз - це сучасне політичне та економічне об'єднання європейських країн, займає перше місце у світі за величиною валового внутрішнього продукту, має високий рівень зайнятості населення, позитивне сальдо зовнішньої торгівлі, низький рівень інфляції, а також високий рівень життя. Усі ці макроекономічні показники, а також інші позитивні сторони ЄС свідчать про високий рівень добробуту його громадян та привабливість європейських стандартів для економіки нашої держави. Саме тому важливим напрямком зовнішньоекономічної діяльності для України є подальший розвиток і поглиблення торговельно-економічного співробітництва з Європейським Союзом. ЄС на сучасному етапі - один із найбільших торговельних партнерів України. Частка українського експорту та імпорту у торгівлі з країнами Європейського Союзу досить велика, тому активна зовнішньо-торгівельна політика України сприяє зміцненню економіки нашої держави. Різномічне співробітництво з Євросоюзом не тільки відповідає природному геополітичному напрямку інтеграційної стратегії України, але є ключовим практичним засобом формування ефективної відкритої економіки. Євроінтеграція для України - стратегічний напрям, тому наша держава має всі шанси, щоб у подальшому зміцнити співробітництво з країнами Європейського Союзу та поглибити торговельно-економічну співпрацю з ними. У даному контексті розглядаємо перспективи подальших наукових розробок і досліджень.

5. На нашу думку, в центрі уваги економічної політики євроінтеграції України повинний стати вектор нарощування експортної спроможності українських товаровиробників і провайдерів. Пріоритетна увага з боку держави має надаватись виробникам наукомісткої, інноваційної продукції та продукції з високою доданою вартістю. Акцентація на цих пріоритетних завданнях дозволить Україні реалізувати в цілому стратегію економічного прориву.

Саме ринки європейських країн зможуть стати ключем для економічного

росту, адже Україна отримала доступ до перспективних і містких за обсягами споживання ринків. Економічна політика євроінтеграції сприятиме розвитку внутрішнього ринку України передусім в категорії експорт орієнтованих галузей. Тому в центрі уваги уряду на вищому рівні та рівнях місцевих органів самоврядування мають опинитись завдання підтримки експортерів, створення інфраструктури для активізації зовнішньоекономічної діяльності, широка пропаганда можливостей виходу на європейські ринки, укрупнення українських підприємств, сприяння розвитку підприємництва, малого й середнього бізнесу та творчої ініціативи.

Таким чином, саме економічна політика євроінтеграції здатна виступити катализатором потужних економічних перетворень для України і забезпечити пришвидшене зростання її економіки на перспективу 2020-2030 років.

На підставі проведеного дослідження вироблено пропозиції для удосконалення стратегічного партнерства між Україною та ЄС:

1. Чинне законодавство привести до актуальних вимог Європейського союзу для подальшої тісної співпраці, зокрема прийняти технічні регламенти і національні стандарти, гармонізовані відповідно з директивами ЄС та європейськими стандартами.
2. Також, у чинному законодавстві затвердити форми, за допомогою яких можна чітко прописувати особливості та шляхи реалізації стратегічного партнерства між країнами у економічній, політичній, соціальній, культурній сферах.
3. Доцільним є створення інституційної структури, окрім Міністерства закордонних справ України, яка б була досить гнучкою, щоб пришвидшити досягнення результатів стратегічного партнерства між країнами. Наприклад, Агентство з питань стратегічного партнерства України та країн Європейського союзу.
4. Проводити щороку аналіз динаміки стратегічного партнерства між Україною та країнами Європейського союзу.
5. Розробити методики аналітичної оцінки ефективності стратегій у міжнародних торговельно-економічних відносинах між країнами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Парахонський Б, Яворська Г. Національний інститут стратегічних досліджень - аналітична записка «Стратегічне партнерство України». [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://old2.niss.gov.ua/articles/600/>.
2. Жовква І. І. Стратегічне партнерство у зовнішній політиці України: дисертація на здобуття наук. ступеня канд. політ. наук: спеціальність 23.04.201. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://mydisser.com/ru/catalog/view/247/251/12428.html>.
3. Кононенко С. Теоретичні аспекти стратегічного партнерства / Дослідження світової політики. Збірник наукових праць. Вип. 8. - Відп. ред. Є. Є. Камінський. - Київ: Ін-т світової економіки і міжнародних відносин НАН України, 1999. - С. 11 - 26.
4. Андрущенко С.В. Україна в сучасному геополітичному середовищі: [монографія] / С.В. Андрущенко (Гринько). - К.: Логос, 2005. - 286 с.
5. Єрмошенко М.М. Національні економічні інтереси: реалізація і захист / Актуальні проблеми економіки. - 2002. - № 1-2. - С.18 - 24.
6. Boston Consulting Group. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.bcg.com/>.
7. Задорожній Василь «Україна на перехресті геополітичних інтересів: актуальні аспекти проблеми». - Ужгород, 2007.
8. Постанова Кабінету Міністрів України: Положення «Про утворення Агентства з управління державним боргом України» від 12.02.2020 № 127. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/127-2020-%D0%BF>.
9. Закон України «Про Національний банк України» від 20.05.1999 № 679-XIV. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67914>.
10. Постанова Кабінету Міністрів України: Програма «Про затвердження Державної програми розвитку внутрішнього виробництва» від 12.09.2011 № 1130. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1130-2011-%D0%BF>.
11. Дейнеко Л.В. Науково-аналітична доповідь «Розвиток промисловості для забезпечення зростання та оновлення української економіки». Київ, 2018.

12. Комюніке за результатами засідання Консультаційного Комітету Президентів України і Республіки Польща / XIX posiedzenie Polsko-Ukrainskiego Komitetu 98 Konsultacyjnego 10.06.2008. [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.prezydent.pl.
13. Спільна заява Президентів України і Республіки Польща «До порозуміння і єднання»: Міжнародний документ від 21.05.1997. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/616_005#Text.
14. Центральноевропейська ініціатива: Міністерство інфраструктури України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mtu.gov.ua/content/centralnoevropeyska-iniciativa-cei.html>.
15. Офіційний сайт Міністерства закордонних справ України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mfa.gov.ua/>.
16. Відбулось засідання змішаної Українсько-французької міжурядової комісії з економічного співробітництва: Міністерство інфраструктури України, 30.10.2018. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mtu.gov.ua/news/30330.html>.
17. Меморандум про співробітництво між НЕК «Укренерго» та компанією RTE. 2018 рік. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://ua.energy/wp-content/uploads/2019/05/UKRENERGO_NFR_2018_by1_compressed.pdf.
18. Угода про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Міжнародний документ від 27.06.2014. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text.
19. Про голів Української частини спільних міжурядових комісій з питань співробітництва: постанова Кабінету Міністрів України від 15.11.2019 № 503 і 940. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/503-2020-%D0%BF#Text>.
20. У Airbus вважають Україну важливим міжнародним партнером: 21.01.2020. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2860071-u-airbus-vvazaut-ukrainu-vazlivim-miznarodnim-partnerom.html>

21. Створення La French Tech в Україні: 04.05.2020. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://unit.city/stvorennya-la-french-tech-v-ukra%D1%97ni/>.
22. Двостороннє торговельно-економічне співробітництво між Україною та Францією: 08.05.2020. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://france.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/289-torgovelyno-jekonomichne-spivrobitnictvo-mizh-ukrajinoju-ta-francijeju>.
23. Офіційний сайт Державної служби статистики України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
24. Торговельно-економічне співробітництво з Німеччиною: 22.10.2019. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://germany.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/torgovelyno-ekonomichne-spivrobitnictvo>.
25. Макроекономічний огляд та прогноз: Міністерство фінансів України 2019. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mof.gov.ua/uk/makroogljad>.
26. Методологічні пояснення. Національні рахунки України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/vvp/metod_nr.htm.
27. Про схвалення Концепції розвитку системи національних рахунків: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 25.07.2002 № 413-р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/413-2002-%D1%80#Text>.
28. Manual on the changes between ESA 95 and ESA 2010 - 2014 edition: Eurostat посібники та настанови. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-manuals-and-guidelines/-/KS-GQ-14-002>.
29. Валовий внутрішній продукт (ВВП) в Україні 2020: Міністерство фінансів України, 21.09.2020. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/>.
30. Олена Хотенко. Економіка України: результати 2018 та їх відлуння у майбутньому. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://ngoipr.org.ua/news/ekonomika-ukrayiny-rezultaty-2018-roku-ta-yih-vidlunnya-u-majbutnomu/>.

31. Офіційний сайт Міністерства розвитку економіки , торгівлі та сільського господарства. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=2c90ad86-f47a-4c19-bf95-13345b83c279&tag=PravoviZasadiDiialnosti>.
32. Віталій Ломакович Економіка України 2019: 10 гучних цифр. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://landlord.ua/news/ekonomika-ukrainy-2019-10-huchnykh-tsyifr/>.
33. Thw World Bank: Doing Business 2020. URL: <https://www.doingbusiness.org/>.
34. Меморандум про економічну та фінансову політику МВФ: 02.06.2020. [Електронний ресурс]. Режим доступу: [https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%9C%D0%B5%D0%BC%D0%BE%D1%80%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D1%83%D0%BC%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%20%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%96%D1%87%D0%BD%D1%83%20%D1%82%D0%B0%20%D1%84%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BE%D0%B2%D1%83%20%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B8%D0%BA%D1%83%20%D0%9C%D0%92%D0%A4%20%D0%B2%D1%96%D0%B4%2002_06_2020\(1\).pdf](https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%9C%D0%B5%D0%BC%D0%BE%D1%80%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D1%83%D0%BC%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%20%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%96%D1%87%D0%BD%D1%83%20%D1%82%D0%B0%20%D1%84%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BE%D0%B2%D1%83%20%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B8%D0%BA%D1%83%20%D0%9C%D0%92%D0%A4%20%D0%B2%D1%96%D0%B4%2002_06_2020(1).pdf).
35. Офіційний сайт Національного банку України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://bank.gov.ua/>.
36. Україна отримала перший транш МВФ за новою програмою співпраці: 21.12.2018. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2605618-ukraina-otrimala-persij-trans-mvf-za-novou-programou-spivpraci.html>.
37. Денис Шмигаль: 3 8 вимог МВФ, залишилось 2, які ми плануємо виконати за 2-3 тижні. 11.03.2020. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/news/2020/03/11/657933/>.
38. Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.imf.org/external/russian/index.htm>.
39. Договір про Європейський Союз: Міжнародний документ від 07.02.1992. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_029#Text.
40. Trading Economics. The Gross Domestic Product (GDP) in European Union/ URL: <https://tradingeconomics.com/european-union/gdp>.

41. Легкоступ І.І., Заяць О.А., Торговельно-економічне співробітництво України з Європейським союзом як фактор Європейської інтеграції. 2019. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://econom.chnu.edu.ua/kafedry-ekonomichnogo-fakultetu/kafedra-finansiv-i-kredytu/kolektyv-kafedry-finansiv-i-kredytv/legkostup-igor-ivanovych>.
42. Торговельно-економічне співробітництво України з ЄС. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://ukraine-eu.mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/european-integration/ukraine-eu-trade>.
43. Держстат опублікував рейтинг найбільших інвесторів в Україну. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/news/2019/11/29/654294/>.
44. Носова О. В. Національна економіка «Інтеграція України до ЄС». Навчальний посібник. 2013.
45. Герасимчук В.Г. Стратегічне партнерство: принципи, інструментарій, ефективність. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://economy.kpi.ua/uk/node/616>.
46. План дій «Україна - Європейський Союз»: Міжнародний документ від 12.02.2005. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_693#Text
47. Порядок денний асоціації Україна - ЄС для підготовки та сприяння імплементації Угоди про асоціацію: Міжнародний документ від 20.11.2009, 12.11.2009. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_990#Text.
48. Питання підготовки та проведення засідань окремих двосторонніх органів асоціації між Україною та ЄС: Постанова Кабінету Міністрів України від 10.12.2014 № 700. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/700-2014-%D0%BF#Text>.
49. Основні напрямки співробітництва між Україною та ЄС. 16.05.2019. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://velykoseverynivska-silrada.gov.ua/osnovni-napryamky-spivrobotnytstva-mizh-ukrayinoyu-ta-yes/>.
50. Про схвалення пропозицій Української Сторони до Програми надання технічної допомоги з боку Європейського Союзу на 1996 - 1999 роки (Індикативна програма

- ТАСІС): Постанова Кабінету Міністрів України від 29.05.1996 № 582. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/582-96-%D0%BF#Text>.
51. Левчук О.В., Коваленко В.А., Актуальні питання реформації національних економічних інтересів України в умовах глобалізації. Економіка і суспільство. №2. 2016. С. 61-67.
 52. Поглиблення відносин між ЄС та Україною: Навчальний посібник за ред. М. Емерсона, В. Мовчан. - К.: Центр європейських політичних досліджень та Інститут економічних досліджень та політичних консультацій, 2018. - 288 с
 53. Що змінилося в українській економіці від Угоди про асоціацію - дослідження. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.eurointegration.com.ua>.
 54. Луцишин З. О., Южаніна Н. П. Проблеми становлення та функціонування фіскального союзу ЄС за умов соціально-економічної стратифікації. Інноваційна економіка. Науково-виробничий журнал. 2017. № 5-6. С. 19-29.
 55. Стратегія сталого розвитку України до 2030 року. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.undp.org/content/dam/ukraine/docs/SDGreports/UNDP_Strategy_v06-optimized.pdf.
 56. Доктрина збалансованого розвитку. Україна 2030. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://econom.chnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/03/E-Book-Doctrine-2030.pdf>.
 57. Правове регулювання сфери захисту прав споживачів у Європейському Союзі та в Україні (комплексне порівняльно-правове дослідження) / Кол. авторів: Ісічко А., Мінін О. та ін.; за заг. ред. І. А. Грицяка. К.: ТОВ «АТІКА-Н», 2005. 656 с.
 58. Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом у 2018 році URL: <https://eu-ua.org/sites/default/files/inline/files/association-agreement-implementation-report-2018.pdf>.

ДОДАТКИ

Додаток А

Динаміка розвитку зовнішньої торгівлі товарами України та окремих країн Європейського Союзу за 2016-2017 роки (млн. дол. США)

Країна	2016 рік			2017 рік		
	Експорт	Імпорт	Сальдо	Експорт	Імпорт	Сальдо
Усього по країнах ЄС	17 003	21 070	- 4 067	13 015	15 330	- 2 315
у тому числі						
Австрія	530,9	606,3	-75,4	347,2	369,6	-22,4
Бельгія	425,2	553,4	-128,2	296,8	366,8	-70,0
Болгарія	550,6	238,4	312,2	419,5	253,1	166,4
Велика Британія	589,2	692,0	-102,8	367,9	570,1	-202,2
Греція	201,2	308,5	-107,3	153,8	238,6	-84,8
Данія	125,8	234,9	-109,1	144,7	147,6	-2,9
Естонія	82,3	77,3	5,0	66,2	77,5	-11,3
Ірландія	69,5	134,0	-64,5	59,2	75,4	-16,2
Іспанія	1166,6	607,6	559,0	1043,6	440,8	602,8
Італія	2468,3	1508,0	959,3	1979,8	976,3	1003,5
Кіпр	283,7	50,3	233,4	61,5	16,9	44,6
Латвія	226,2	89,7	136,5	150,3	87,1	63,2
Литва	362,1	1032,2	-670,1	236,3	552,6	-316,3
Люксембург	16,2	30,3	-14,1	5,9	57,7	-51,8
Мальта	1,6	10,9	-9,3	12,2	16,4	-4,2
Нідерланди	1106,1	763,9	342,2	905,7	452,6	453,1
Німеччина	1590,6	5361,5	-3770,1	1328,7	3975,6	-2646,9
Польща	2644,7	3070,8	-426,1	1977,3	2324,0	-346,7
Португалія	310,3	60,5	249,8	320,5	45,2	275,3
Румунія	584,1	847,7	-263,6	570,0	318,2	251,8
Словаччина	670,2	426,9	243,3	468,5	346,3	122,2
Словенія	16,0	203,6	-187,6	16,3	128,9	-112,6
Угорщина	1509,9	1464,0	459,1	909,7	1608,5	-698,8
Фінляндія	62,2	319,2	-257,0	48,0	223,0	-175,0
Франція	532,7	1269,2	-736,5	498,0	892,8	-394,8
Хорватія	39,2	47,9	-8,7	26,1	15,2	10,9
Чехія	772,5	687,9	84,6	541,0	479,7	61,3
Швеція	65,1	371,4	-306,3	60,6	273,5	-212,9

Джерело: сформовано автором на основі даних Державна служба статистики України [23].

Пріоритетні напрями діяльності ЄС в контексті економічної політики до 2020 року

№ з/п	Пріоритетний напрям	Призначення
1	2	3
1.	Інноваційний Союз	Поліпшення умов і можливостей фінансування досліджень та інновацій для гарантії того, що інноваційні ідеї будуть використані в товарах і послугах, що призведе до економічного зростання і створення нових робочих місць
2.	Рух Молоді	Посилення результативності освітніх систем і сприяння залученню молодих людей на ринок праці.
3.	План розвитку цифрових технологій в Європі	Прискорення повсюдного розвитку високошвидкісного Інтернету і надання можливостей участі в загальному цифровому комерційному просторі для приватних фізичних і юридичних осіб
4.	Доцільне використання ресурсів в Європі	Забезпечення економічного зростання незалежно від ресурсів, сприяння переходу на економіку з низьким вмістом вуглецю, збільшення використання джерел відновлюваної енергії, проведення модернізації транспортного сектору та забезпечення розумного використання джерел енергії.
5.	Індустріальна політика, спрямована на глобалізацію	Поліпшення підприємницького середовища, особливо для середнього та малого бізнесу, для підтримки розвитку потужної і стійкої промислової бази для повсюдної глобалізації.
6.	План з розвитку нових здібностей і збільшення кількості робочих місць	Проведення модернізації ринків праці, надання людям можливість отримувати нові знання і навички для підвищення рівня працевлаштування, поліпшення співвідношення попиту і пропозиції на ринках праці, включаючи трудову мобільність.
7.	Європейська політика проти бідності	Поширення соціальної та територіальної взаємодії на всій території, обмін досягненнями в сфері економічного розвитку і зайнятості населення для зниження рівня бідності в межах усього ЄС.

Джерело: сформовано автором на основі [58].